

Ishaja vsak četrtek ob 10. uri dopoldne. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Cena listu znaša: za celo leto 4 krona, za pol leta 2 kroni. Za manj premetne za celo leto 3 krona, za pol leta K 1.50. Za Nemčijo je cena listu 5 K, za druge dežele izven Avstrije 6 K.

Rokopis sprejema „Narodna Tiskarna“ v Gorici, ulica Veturini št. 9.

Naročnino in naznanila sprejema upravništvo, Gorica, Semeniška ulica št. 16. Posamezne številke se prodajajo v tobakarnah v Šolski ulici, Nunski ulici, na Josip Verdievem tekališču nasproti mestnem vrtu, pri Vac-lavu Baumgartl v Korenjski ulici in na Korenjskem bregu (Riva Corno) št. 14. po 8 vin.

Oglasi in poslanice se računijo po petih vrstah in sicer: če se tiska enkrat 14 v., dvakrat 12 v., trikrat 10 v. Večkrat po pogodbi.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Ivan Bajt v Gorici.

Tiska „Narodna Tiskarna“ (odgov. L. Lukežič) v Gorici.

Volilni boj.

Sijajni volivni shod v Bovcu.

Preteklo nedeljo ob 3 popoldne se je vršil volivni shod v prijaznem Bovcu v prostranih prostorih „Pri pošti“, katere je radevolje dal na razpolago g. župan Leopold Jonko, za kar mu bodi izrečena zahvala. Sklicalo ga je „Kat. politično društvo za sodni okraj Bovec“. Na shod je prišlo do 550 volivcev iz Bovca in bližnjih in daljnih sosednih krajev. Na shodu smo opazili gg. župane iz Bovca, g. Černuta iz Loga, ki je bil na shodu podpredsednik, iz Žage, Serpenice in Trente. Vkljub temu da je bil shod sklican samo za somišljenike, dovolil se je vstop tudi navzočim liberalcem, katerih ni bilo nad 30, pod vrhovnim poveljstvom bovškega zdravnika dr. Kraigher-ja in Čezsoškega učitelja Dominko. Shod je otvorilo predsedništvo „Političnega društva“ tu je bil z vsklikom voljen Leopold Jonko, ki je predstavil volivcem kandidata dr. Antona Gregorčiča, katerega so volivci viharno pozdravili. Na to je dal g. predsednik besedo dr. Dermastiju, ki je govoril o nalogah prihodnjega državnega zbora. Skrbeti bode treba v prvi vrsti za kmeta in delavca. Kmetijska posestva se morajo razbremeniti; odpraviti se mora krivični zemljiški davek od čistega dohodka; obvezno zavarovanje proti vsakovrstnim nezgodam v državnih ali deželni upravi; zasebne zavarovalne družbe ki spravljajo ogromne svote v svoje žepe, morajo zginiti; domače pridelke treba je ščititi potom carine pred konkurenco tujih pridelkov, ki prihajajo v državo. Treba bode skrbeti za povzdigo kmetijstva. V to svrhu je neobhodno potrebno, da država v lastnih tovarnah izdeluje umetna gnojila ter jih kmetom ceno prodajo; skrbeti bode treba za povzdigo živinoreje, s tem da se skrbi za dobro plemenito živino ter zboljšanje planin. Samouprava občine se mora zvečati; da se izdatki ravno revnejših občin zmanjšajo treba je, da se doba, po kateri se pridobi domovinsko pravico, zniža. Koncem svojega govora je govornik omenil, da se naši liberalci navdušujejo za svobodno šolo in ločljivost zakona, čemur pa je dr. Kraigher ugovarjal, češ, da to ni res. Ker so liberalci nasprotniki ljudskih koristi in naše sv. vere, za to jih ne bomo nikdar volili. — Krepko odobravanje je sledilo govornikovim besedam.

Na-to je dobil besedo dr. Anton Gregorčič burno pozdravljen. Rekel je, da so resnično naši liberalci za razporoko ter v dokaz čital odlomke v „Soči“, ki se nanašajo na razporoko ter o znanem shodu v Cerknem, kjer je svojo modrost prodajal učitelj Rakovšček. To kar je govoril moj predgovornik je naš program. Vsega ne more obljubiti, ker se vsega na jedenkrat ne da doseči. Poslanec-posameznik ne more doseči ničesar. Prikloniti se mora poslancem ki imajo jednak gospodarski in verski program. Tu pridejo v poštev poslanci S. L. S. na Kranjskem, ki ima tudi po drugih slovenskih kronovinah svoje somišljenike. Združiti se bode treba z drugimi slovanskimi poslanci, ki imajo z nami skupen gospodarski in verski

program. Skupno delo bode mogoče tudi z nemško kršč. soc. stranko, ki bode po številu poslancev kot najmočnejša prišla v novi državni zbor in je dokazala po svojem dosedanem delovanju, da ima ljubezen do delavskega in kmetijskega stanu ter zvesto brani sv. vero pred napadi nasprotnikov. Med seboj združeni tvorili bomo močno armado, kateri se bode posrečilo v doledni dobi uresničiti naš program. — Govornikovim besedam je sledilo viharno odobravanje ter gromoviti živijo-klici na kandidata so se ponavljali.

Preč. g. dekan Vidmar omenja delavnosti, požrtvovalnosti in nesebičnosti, kandidatove, ki ga pozna že iz dijaških let. V dolednem času postane Gorica slovenska in to bode zasluga kandidatova. (Viharni klici — „Bog živi dr. Gregorčiča.“) Mož, ki je toli deloval, da se je dvignila slovenska zavest v Gorici, mož, ki je toliko delal in deluje v povzdigo slovenskega šolstva v Gorici, mož, ki izjavlja da so vaše potrebe njegov program, mož, ki je pokazal po svojem dosedanem delovanju, da je vsepošno zastopal vaše koristi, zasluži, da mu oddaste dne 14. maja svoje glasove. — (Viharno pritrdjevanje).

Naslednji govornik g. Štolfa je navajal podpore, katere je izposloval g. kandidat in za katere se je na njega obrnilo politično društvo.

Za uravnavo Lipice in Kopice se je dobilo 4500 K, za vodnjak v Koritnici 400 K, napravili so se načrti za uravnavo Soče od Serpenice do Bovca, potem še od Bovca do Trente. Za orače s sneženim plugom na erarični cesti od Bovca do Rabeljna je izposloval zboljšanje njihovih plač v tem pogledu, da se ne bode več plačevalo podninah, ampak od kilometra. — Mož, ki je delal za nas doslej, delal bode v prihodnje, za to ga volimo za svojega poslanca. — (Pritrdjevanje).

Gosp. Šuler omenja, da so bili liberalci vedno nasprotniki kmetijskega in delavskega stanu. Nasprotni so bili volivni reformi, po kateri so dobili tudi mali kmetje in delavci volivno pravico. Nasprotnike ljudskih koristi so se pokazali v jasni luči, ko so nasprotovali, da bi imela dežela pobiranje užitnine v lastni upravi. — Ljudske šole morajo ostati verske šole in vpeljati se mora v šole poduk v kmetijstvu. Lovski zakon se mora izpremeniti. Za bovški okraj se morajo napraviti poučni tečaji za mlekarstvo in obrtna šola. Vojaška službena doba se mora znižati na 2 leti. Rudarjem pomagati se mora s tem, da se doba, po preteku katere dobi rudar polno pokojnino zniža na 30 let. Kakor morajo plačevati naši delavci na Nemškem davek, tako naj se tudi to upelje pri nas za tuje delavce. (Govornik je žel za svoja izvajanja obilo pohvale).

Na to je g. predsednik zaključil shod. Ta shod je pokazal, da na Bovškem liberalizem nima nikakih tal, ter da je misel krščansko-socialna krepko razvita.

Čast odbornikom političnega društva za njih neumorno delovanje.

Vrlo ljudstvo na Bovškem, naprej na delo krščansko.

Krasni shod na Bukovem.

Prisravnice.

Nekateri Bukovci so se parkrat vdeležili poučnih predavanj v Cerknem. Zsželeli so takih govorov tudi doma. Za

to so naprosili cerkljanskega dekana, da bi prišel enkrat gori na Bukovo. Dekan je obljubil in obljuba dela dolg. Določen je bil praznik varstva sv. Jožefa za naproseni shod, ki je imel biti javen pod okriljem volivne svobode. Gosp. župnik Klopčič je bil tako dober, da je oskrbel prostor pri Ivanetu. Ko se je to zgodilo je šla ta vest od ust do ust. Zvedeli so za ta shod ne samo vsi Bukovci, ampak celo Gršhovec, Ponikovec in oni iz Stopnika; zvedel je zanj še posebej cerkljanski liberalni štab z gosp. Rakovščekom, učiteljem na versko-nravni podlagi, na čelu! Obveščeni so bili po vlnodnosti in izredni postrežljivosti nekega gospoda vsi gg. učitelji v bližnji in daljni okolici Bukovega. Je pač šlo naprednjakom za to, da se svetu pokaže da Bukovo je in ostane napredna trdnjava! Zdaj so pa romali brzozavi v Tomin k dr. Gruntarju; iz Tomina v Gorico k generalnemu štabu, naj za vsak slučaj pošljejo kakega inteligenta na Bukovo, da bi preprečil klerikalni napad na liberalni Port Artur. Mi smo za vse te priprave liberalcev želeli in smo zato za vsak slučaj razposlali vabila!

Usodni dan.

Dekan je šel v nedeljo na vse zgodaj v Orehek, da bi tamkajšnjim dobrim duhovnjakom osebno čestital, da so ob takem pomanjkanju duhovnikov vendarle vdobili svojega vikarja v osebi vse časti vrednega in izglednega g. Hliša.

Po cerkvenem govoru je ob koncu omenil, da njih gospod je Štajerc, sosed je Kranjc in dekan, da je tudi doma iz Kranjskega. Da je tako malo domačih gospodov je zadnji čas kriva izredna časnikarska surovost, ki blati zlasti na Goriškem ves duhovski stan, kakor stan. Pozval je Orehčane, naj tako protiduhovsko surovost, če bi se hotela naseliti morda tudi v njih sredi, potisnejo doli v grapo in jej tam izkopljejo grob. Zakaj če obveljajo namere protiduhovskih surovežev, bodo v dolednem času ne le oni, ampak še marsikatera velika župnija brez duhovna. Govor je silno veinkoval. Dasi dekan niti črnil ni, da bo imel na Bukovem shod, in tudi nobenega vabil ni tja razun nogača so bili na Bukovem prisotni iz Orehka.

Pred shodom.

Takoj za dekanom je pihal gori proti Bukovem gosp. učitelj na versko-nravni podlagi Rakovšček iz Cerkna v družbi mladega Lovrinovega Petra, sina znanega moža, ki se je na petek ocvirkovce najedel, potem pa v velikih bolečinah klical duhovnika seveda le zaradi žene in otrok, kakor se je pozneje izjavil! Iz Cerkna sta prišla še g. Vinko Rajic, napredni zaupnik, in pa Brelihov študent. Po končani službi božji je bil naš shod prijavljen tudi pred cerkvijo in moške z vabilili — 200 — ter nekateri iz Orehka pa 8 iz Cerkna brez vabil so šli k Ivanetu, kjer so napolnili precej velike gornje prostore, dasi so sredi vasi gosp. Rakovšček in drugi naše moze rotili naj gredo na njih shod, ki se bo tudi danes vršil. Kmalu po 1/212 otvori dekan shod.

Na shodu.

Dekan je rekel, da ni prišel na Bukovo kot dekan, tudi ne kot duhovnik, in tudi ne kot Cerkljan, ampak le kot

katoliški Avstrijec. Napredna stranka je v svojem programu milostno dovolila duhovnikom, „da se morejo udeleževati političnega gibanja, kakor vsak drug državljan; morejo sklicevati shode agitovati itd.“ Te napredne milosti se dekan noče v polni meri poslužiti, ker mu ni na umu, da bi agitiral, ampak hoče le pojasniti, kako je katoliško stališče v sedajnem načelnem volivnem boju!

O prvi točki v naprednem programu, ki nas katoličane od naprednjakov nepremotljivo loči tako, kakor sta ločena nebo in pekel, polnoč pa poldan. Nato je govoril gospod kaplan S o k o „svobodni šoli!“ Govoril je izredno dobro. Takoj za njim se prijavi k besedi mlad gospod, ki smo ga imeli za kakega vaškega učitelja. Dekan praša: Prosim, kdo ste Vi!

Neznanec: Dr. Puc iz Gorice.

Dekan: Dr. Puc iz Gorice ima besedo.

Dr. Puc nato nekaj govori o kmečkih massah, ki v ogromni množini tvorijo napredno stranko. Ker te kmečke mase vendar niso brezverske tudi stranka ni brezverska. Tudi on sam ima krstni list podpisan od duhovnika!

Dekan opozori g. Puca, naj govori k stvari t. j. k temi „svobodni šoli“.

Dr. Puc: G. kaplan je ravnokar očital, da svobodna šola je brezverska in to je laž.

Dekan: G. dr. I. Dajte mi programno knjižico narodno-napredne stranke, koju držite v roci in Vam dokažem, črno na belem, da je g. kaplan govoril čisto in golo resnico!

Dr. Puc izroči knjižico. Mej tem ko dekan išče dotičnega odstavka, se začujejo glasovi: Kdo je pa vabil na shod tega gospoda!

Dekan izjavi, da on kot sklicatelj shoda ne; „mi ki smo delili vabila, tudi ne“, odgovore zaupniki.

Dekan: G. dr. I. Vi ste se shoda neupravičeno vdeležili! V imenu § 16 volivne svobode Vas pozivam, da ostavite ta prostor!

Dr. Puc vzame površnik in klobuk ter izjavi, da se vda in pozove somišljenike, da gredo za njim. In čudo! O! 200 in še več navzočih so šli za dr. Pucom le: g. Močnik, učitelj v Orehku in Gorjah, njegov pribočnik in pa še dva druga, kojih domačini niti poznali niso. Ljudstvo je govorilo.

Dekan govori.

Nato g. dekan jasno in točno dokaže, kaj prav za prav nameravajo naši naprednjaki s „svobodno šolo“? Svobodne šole končni cilj — je popolno brezverstvo! To je dokazal g. kaplan s svojim govorom. Naši naprednjaki pa vpoštevajo versko mišljenje ljudstva in zato še ne zahtevajo povsem brezverske šole, a to je le grda in podla zvijača. Je pa gotovo in čisto jasno, da tudi naši naprednjaki že sedaj zahtevajo ljudsko šolo popolnoma neodvisno od konfesije. (Program. knjižnice str. 32)

Kaj je pa konfesija? Konfesija je katoliška ali kaka druga veroizpoved, kakor jo uči dotična cerkev. V naših krajih in mej goriškimi Slovenci še posebej imamo le eno in sicer katoliško veroizpoved.

Je torej očitno, da naši naprednjaki

zahtevajo nekatoško ljudsko šolo! Glede katoliške veroizpovedi pa morajo veljati besede Kristusove, ki je rekel: „Kdor ni z menoj, to je proti meni“. Nekatoška šola je naravnost protikatoliška. Komu na ljubo pa tirjajo naprednjaki ljudsko šolo brez katoliškega pouka in brez katoliškega bogoslužja?

Ali imamo v naših krajih kaj slovenskih starišev, ki se bi bili postavno glasili za brez konfesije — brez veroizpovedi? Niti enega para ne! Tako pa tudi ni otrok, ki bi stariši dosledno mogli hoteli, da se vzgoje brez katoliške veroizpovedi!

Komu na ljubo je torej sprejela napredna stranka v svoj politični program točko o „sobodni šoli“? Ne moremo drugače odgovoriti kakor da je storila to le na ljubo radikalnemu krila naprednega učiteljstva! Je res mučno položjenje nekaterih naših učiteljev! Zasebno nikdar ne molijo, a v šoli morajo moliti pred poukom in po pouku, pa se po pravici čutijo hinavce! Zasebno ne hodijo več v cerkev, razun kadar sumijo, da bi mogli duhovna vjeti v besedi, a k šolarski maši morajo — pa se čutijo hinavce! Kadar zvoji opoldne itd., se morajo odkriti zavoljo otrok, a nič ne molijo, pa se čutijo hinavce!

Zakleti sovražniki duhovstva in cerkve so, pa morajo z njim v šoli, pri konferencah in celo v okrajnem šolskem svetu obzirno občevati — pa se čutijo hinavce! Darwinisti so — a morajo v vsem svojem šolskem nastopu vpoštevati veroizpoved katoliško, ki uči, da človek ni od živali, ampak od Boga, in se čutijo hinavce!

Da se taki gg. trudijo in pehajo za svobodno t. j. za sedaj: protikatoliško, pozneje pa brezversko šolo, je umevno in vse hvale vredno! Mi vsigdar spoštujemo moža, ki hoče proč vreči krinko hinavščine in licemerstva; a da isti gg. venomer zatrjujejo, da ne namerjajo brezverske šole; da jih mi napak umejemo; da celo lažemo, ta je naravnost satansko-zlobna in ostudno podla zvižaja! Proti takemu brezverstvu pa moramo mi s svoje strani storiti vse, da verno-katoliškemu ljudstvu odpremo oči in pokažemo naprednjake v pravi luči. Nikdar ne bomo mi katoliški duhovniki koga, ki morda že iz davna pred Bogom ni več katolik, silili naj glasuje za katoliške šole, ki bodo verno-katoliško vzgajale. Kaj še! Naravnost pozivamo vse one, ki niso več katoliški, da glasujejo možko in brez strahu za dr. Gruntarja, ki kandidira na programu svobodne šole. Celu opozarjamo vse take, da so bili že z izpolnjenim 14 letom postavno versko polnoletni in se morejo, kadar hočejo izbrati novo vero. Če pa tega javno ne store; če bodo volili naprednega kandidata, ki bo pomagal odstraniti iz naših šol vse, kar je konfesionalnega, t. j. kar diši po kakih veroizpovedi, pri nas torej po katoliški, naj bodo dosledni. Kdor bo glasoval za to, da se odstrani iz šole sv. Razpelo — in to je eminentno konfesionalno — naj ga še isti dan sname raz stene v svoji hiši, pa na ogenj z njim!

Kdor bo glasoval za to, da vtihnejo v šoli katoliško-veroizpovedne molitve očenaš — češčena marija, itd., naj še isti večer poskrbi, da potihnejo take molitve tudi v njegovi domači hiši, moleke in druge konfesionalne nabožne predmete dosledno iz takih hiš v ogenj ali na gnoj! Kdor je pa katoliški mož, ki res vero izpoveduje, ki hoče, da njegova hiša ostane katoliška, njegova družina — ostane katoliška — ta mora kot mož glasovati za moža, ki bo zahteval katoliško šolsko vzgojo, koja bo nadaljevala to, kar je začela in tako skrbno gojila domača šola. Ali nisem — kot duhovnik — resnično svobodomiseln? Zdaj veste, Bukovci, zakaj gre.

Je pa v programu „narodno-napredne stranke“ prav v točki „Svobodna šola neka druga najgrša zvižaja!“

Pravijo naprednjaki, da hočejo šolo neodvisno od države! (str. 32 in knj. 9.) Birokracija in hierarhija (uradništvo — država in Cerkev) nimata izvrševati najmanjše nadzorovalne oblasti nad šolo in učiteljstvom!

Kdo so pa tisti, ki jim je elementarni ljudski šolski zastop, namreč krajni šolski svet trn v očesu? To so naprednji učitelji, stebel naprednje stranke.

Kdo so tisti, ki bi radi zlezli ne-le pod jarem birokracije t. j. političnost uradnikov, ampak bi vse ljudsko-šolstvo radi pobirokratili? Kateri so za podražavljenje ljudske šole? To so napredni učitelji!

Zdaj pa pride ta hinavaka in komedijantska stranka, izigrava za ljudsko, za kmečko stranko! 14 maj bo pokazal, da je goriška napredna stranka v resnici le stranka advokatov, — učiteljev, krčmarjev in kramarjev! Ljudstva za to stranko ni! Dekanove odkrite besede so globoko presunile vse navzoče. Na-to je dekan v poljudnih besedah razložil gospodarski program goriške ljudske stranke, kakor ga je razvil v Cerknem g. kandidat Dr. Ant. Gregorčič. Po 1½ urnem shodu — dekan zaključil zborovanje po tem, ko je domači g. župnik Fr. Klopčič ki je šele mej zborovanjem došel, — priporočil moža, ki bo delal za ljudstvo in obenem ne proti veri. In ta mož je dostavil dekan, je naš Dr. Ant. Gregorčič. Živijo Dr. Ant. Gregorčič so gromeli po dvorani. Ljudstvo je bilo elektrizirano!

Napredna beračija.

Spodaj pred hišo Ivančevca so stali nekateri naprednjaki vsi plahi in poparjeni in so tako mlo prosili naše somišljenike, naj se vdeleže tudi naprednega shoda. G. Rakovšček, ki je posebno beračil, jo je fino zabrusil nek ugleden Cerkljan rekoč: „Kaj tako silite naše ljudi, saj ste vendar svobodomiseln!“ Rakovšček: „Saj ne silim, le svetujem!“

Cerkljan: „Svetuje se enkrat, vi pa naravnost beračite.“ Nekaj naših je tudi res šlo na napredni shodek iz radovednosti. Največ naprednjakov je bilo iz Grahovega. Celo iz Ponikev in Stopniki so jih prignali, a Bukovec le peščica. Čast Bukovcem! Ti so na Cerkljanskem prvi prišli do prepričanja, da ena je domača krajevna politika, ki je dostikrat res osebna; druga pa je načelna politika in za to gre sedaj, ki ima odločiti krščansko vzgojo avstrijskih narodov za rodove, ki ima odločiti še posebej usodo avstrijskega kmeta morda za vselej!

Za dr. Gregorčiča.

Iz Bukovega.

To vam je bil dirindaj na Bukovem, ko so izvedeli liberalci, da namerava v nedeljo dne 21. aprila na Bukovem sklicati shod dr. Knava, dekan iz Cerka. Kar v vrtincih so se sukali pristaši Gabrščekovi, da bi na ta ali oni način izpridili ta nameravani shod. Kakor sem čul, nameravali so zvižgati, piskati in ne vem kaj še vse med govorom. Nameravali pa so baje iti celo po grahovške liberalčke, da bi jim pomagali pri tem hvale vrednem delu. Naši so spravili v nedeljo z malo agitacijo precej ljudi skupaj na shod, kateri se je imel vršiti takoj po sv. maši v prostorih g. Ivana Obid Obdveh popoldne pa se je imel vršiti shod „narodno-napredne stranke“ v prostorih Antona Čelika. Vsakdo, ki je bil na shodu naše krščansko-socijalne stranke, lahko potrdi, da je bilo navzočih okoli dve sto mož in ne par nfarbanih kmetov, kakor bo gotovo pisala umazana „Soča“. Bili so to zavedni možje, kateri so z navdušenostjo sledili govorom in nazadnje zaklicali v gromovitem soglasju: „Živel naš kandidat dr. A. Gregorčič!“ Doleta pa nas je čast, da je naš shod obiskal tudi liberalni dr. Puc, ki je imel nalogo, istega dne imeti shod „narodno-napredne stranke“. In ta človek je prosil za besedo, ko je kaplan Sok končal govor. Prosil je za besedo z opomnjo, da hoče nekaj popraviti iz g. Sokovega govora, nakar je besedo tudi dobil. Toda o — liberalca in njegovih možgan. Ko je dobil besedo, je menil, da je v zakotni liberalni gostilni, v družbi pijanih izvržkov človeške družbe, in začel je blatiti duhovnike, nazivljati navzoče govornike za — lažnike ter blesti še razne nedostojnosti, nakar ga je pa g. dr. Knava opozoril v dostojnih besedah na prvotni namen njegove prošnje za besedo. Toda, ker je on svoje nadaljeval so postali naši možje ogorčeni. In konec tega je bil da mu je g. predsednik vzel besedo, dr. Puc pa je odšel med zvižgom in smehom naših.

Tako je delal ta izobraženi liberallec na Bukovem, tako bo delal drugje, toda pokažite temu gospodu vrata!

Proti koncu shoda sta delala nemir zunaj na hodniku dva človeka s tem, da sta zakričala: Živel Gruntar! — Bila sta baje od Grahovega. (Gotovo dva izmed tistih ktere so bili bukovski liberalci najjeli za zvižganje), in na vprašanje enega naših mož, kako jima je ime, odgovoril je eden, da je Martin Krpač, drugi svojega imena ni hotel povedati; toda po moji sodbi je bil gotovo Brdavs. . .

Čuli ste v nedeljo velika večina volilcev Bukovega o naši krščanski-socijalni stranki in njenem programu in čuli za-

sluge dr. Gregorčiča in ga pozdravili z viharnimi: živio-klic!

Pozivljam vas da pojdite dne 14. maja vsi na volišče in da oddate svoj glas krščansko-socijalnemu poslancu društva „Sloge“ dr. Antonu Gregorčiču. Na ta dan moramo zmagati brezverski liberalizam na celi črti od Triglava pa tja dol do hrvatske meje!

Živel dr. Anton Gregorčič!

Dr. „Gruntar, dr. Franko in politična maškara“ pri Sv. Luciji.

S hribov.

Zadnje dni preteklega tedna letali so razni liberalni ustadori okoli ter vabili na shod k sv. Luciji. Šel sem na shod tudi jaz ter imel „čast“ biti navzoč med „odrešitelji naroda“. — Vkljub strastni agitaciji po vseh tolminskih hribih in dolinah prišlo je na shod le kakih 350 ljudi med katerimi pa je bila tretjina naših. Predsednik shoda je bil Kovačič, o. kr. poštar, ki je dal besedo kandidatu Gruntar-ju. Ta se takoj pokaže moža požrtvovalnega, kajti trpel bo škodo, ker kot poslanec bo moral zdaj večkrat zapustiti odvetniško pisarno. Zatem je prišel na vrsto kmet trpin, kateremu bo treba pomagati v novi zbornici, a on ne obeta nič, storil bo le vedno svojo dolžnost. Na to pa pride na vrsto program, katerega bi bil rad pokazal, pa se ni upal: odločno zanika, da bi bil brezverec oziroma liberallec. V programu „narodne napredne“ ni nič protiverskega, tu se mož posluži neke knjige, iz katere čita: Peti član našega programa se glasi: „Stranka se protivi zlorabi vere in cerkve v politične in posvetne namene“. To je vse, kar nam podtikajo, da smo za „svobodno šolo“, razporoko in ločitev cerkve od države. Ta se pokaže Rudolfček „katoličana“ in pravi: Če bi pa kdo kaj takega hotel, bi bili mi liberalci prvi ki bi proti temu protestirali (To liberalno hinavstvo že razkrinkamo. Broz skrb). Konečno pa pripozna da je v njegovi duši vse to tesno združeno, kajti o svobodni šoli je čvekaj, o nekem protestantskem društvu, katero ima to v programu, a mi liberalci ne bomo šli k protestantizmu. Razporoka pa, če pride v novi zbornici do tega predloga, prišel bi naš Gruntar z Danaja ter poprašal naše liberalce, so se li že naveličali žen in seve potem jo bo zopet odkuril na Danaj, kjer bo visoka zbornica čakala — da se vrne veliki „prerok Jeremija“ s Tolminskega. Kar se tiče ločitve cerkve od države misli on, da še ni politika, kateri bi to zahteval, ker pri nas niso še vgodna tla za to! E gospod le malo bolj odkrito, da bo vas tudi priprosto ljudstvo razumelo. Hinavstvo, licemerstvo se še tem bolj gabi vsakemu poštenemu človeku. Nato nastopi dr. Franko, kateri je igral vlogo političnega agitatorja najnižje vrste. Dr. Gregorčiča je slikal kot trinoga, izdajalca goriških Slovencev in kot podložnega slugo Italijanov, vsa krivda pade na hrbet Gregorčičev, če bi Gregorčiča ne bilo, bi bili Italijani že zdavnaj izginili iz mesta Gorice. Mož si je vse fraze pobral iz „Soče“ za snov svojega govora. Niti rdečica ga ni obliha ko se je tako daleč spozabil, ter apeloval na našo preprosto ljudstvo, če izvolite reprezentanta (t. j. dr. Gregorčiča) „Sloge“ bo vlada potrdila krivičen novi volilni red za deželni zbor. Radi Gregorčiča so Slovenci v Gorici vničeni za mnogo let! O g. Frankotu, si ne morem drugače misliti, kakor, da je velik političen pritlikovec, ali pa da je imel poslušavce za same — „backe“. Bodi si kakor koli, dr. Franko je igral vlogo političnega agitatorja najnižje vrste. Konečno je udaril tudi po naših škofih. „Dokler nam pošilja rimska vlada in avstrijska hlapce v osehah škofov, kakor so Nagl, Bonaventura, Missia, da nas zatirajo itd.“ — Res Slovenci smo zatiran narod in zaostali za drugimi narodi, kajti liberalizam se je že preživel med drugimi narodi, poglejte le bližnje Nemce kako je žalostno končal, a pri nas Slovencih še le zdaj išče prenočišča.

Dr. Franko verjamite mi, da hribovci Vam kar čestitamo ob nastopu v politično življenje, ob enem pa obžalujemo, da ste se toliko časa skrivali v odvetniško pisarno ter smo vam mi polnili žepo dočim so se popolnoma darovali narodu drugi, raz katerih hrbet zdaj režete jermena.

Konečno je na shodu igral politično maškaro g. Vrtovec iz Tolmina, kateri je zmagovalno kričal. Vstajajo novi možje, kateri prinesejo novo življenje. Jaz se pa ne bojim Gregorčiča! Prodral je z njim nekaj koroških Sloven-

cev in tržaških, zatim je skrčil na „zvezdo“ bele Ljubljane I. Hribarja, če bo izvoljen bo gotovo strl klerikalnega zmaja — Šušteršiča in osnoval jugoslovanski klub in s tem rošil nas robstva in suženstva!

Liberalci, le tako naprej, potem vsaj nam ne bo treba toliko agitirati. Ljudstvo bo Vas samo vrglo tja, kamor še edino spadate. Volivec.

Učitelj — liberalen agitator.

Iz Bovškega.

Na bovškem so kolovodje liberalne politike učitelji, ki bi imeli po vesti svoje moči posvečevati šolski mladini, da jo po želji starišev in predpisih svojih predstojnikov izobrazijo, da postanejo otroci koristni udje človeške družbe. A namestu tega najraje zapeljuje nerazodno svoje poslušalce v liberalno četo. Med njimi se osobito odlikuje s svojim zbadanjem g. nadučitelj iz Čez-Soče, kojemu ni zadosti, da ima pod svojim komandom kot občinski tajnik skoraj vse pomilovanja vredne Čez-Sočane, temveč skuša svoj upliv razširjati tudi na goste iz drugih občin, ki se ustavljajo v neki gostilnici v Bovcu, in jih zbada s črnimi priimki.

Rudarski paznik — liberalen agitator.

Iz Bovca.

Minule dni sem bil v Logu in sem zvedel, da tamošnji o. kr. rudarski paznik navdušuje rudarje za liberalnega kandidata in menda kaže, kakor da bi žele strahovati one rudokope, ki ne bi z njim potegnili pri volitvi in ne volili liberalca, ki ima v programu svoje stranke razporoko in brezversko šolo. Mož morda se tako obnaša vsled navdila liberalnega komanda iz Gorice ali naših bovških liberalcev. Ali so tisti njegovi predstojniki? Ali kateri drugi gospodje od o. kr. rudarskega ravnateljstva v Rablju? Le delajte zdrabžo, a žetev bo Vaša. Škodovati vam nečemo, a v svojo korist pustite rudarje pri njih verskem prepričanju. In vi rudarji bodite neustrašeni in ne dajte se zapeljati, bodite možje, vsaj s svojimi žalji si zaslužite, kar se vam plača in ne po milosti g. paznika. Posnemajte naše bovške rudarje, ki se ne dajo komandirati v takih rečeh od rudarskih paznikov, vsaj tudi vaš paznik je le rudarski in ne volilni paznik.

Lep shod v Sovodnjah.

Lepo se je izvršil v nedeljo dopoldne po službi božji božji volilni shod „Sloge“ na katerem se je predstavil kandidat g. Josip Fon. Shod je otvoril g. vikar Pahor, ki ga je zbor izvolil tudi za predsednika. Navzočih je bilo do 300 volilcev. Najprvo je govoril urednik K r e m ž a r o tem, kako so liberalci vedno delali ljudstvu v škodo, če so sploh kaj delali. O kmetu so govorili, da kmetu ni pomagati in da v kmetiskem stanu ni iskati rešitve našemu narodu. Svobodno šolo in razporoko so kot svoje načelo proglašali po shodih in po listih. Sedaj pa, ko se bližajo volitve pravijo da niso zato. Taka je liberalna hinavščina. (O lo-bravanje.) Tudi soc. demokratje so nasproti kmečkemu stanu. Stranko „Sloge“ nasproti srديو napadajo. Kaj so še liberalci storili za ljudstvo? Prav nič! Ko pa bi ne bili „Slogini“ poslanci naredili ničesar drugega kakor to, da je užitina prišla v upravo dežele oz. države, so naredili veliko delo, katero so pa liberalci hoteli preprečiti. Taka je liberalna ljubezen do ljudstva. Nato tolmači kmečki program „Sloge“, po katerem bodo morali bodoči poslanci delati v državnem zboru za kmeta. Zborovalci so glasno odobrvali ta program. Nato govori kandidat sodni tajnik gosp. Josip Fon, navdušeno pozdravljen. Govornik povdarja, da je njegovo načelo pravica in poštenost, kar bo tudi v politiki njegovo geslo. Kot kmečki sin, ki dobro pozna kmečke potrebe tudi kot sodnik hoče delati za izboljšanje predvsem kmečkega, delavskega in obrtnega stanu. Iz splošnega programa, ki ga je začrtal že predgovornik, navaja razbremenitev kmečkih posestev od dolgov in skrajšanje vojaške dobe na 2 leti. Treba je sloge. V deželi nam gospodarji dežglavar, ki je naš najhujši sovražnik. Da sloge ni, ni naša krivda. Nšli pa so se ljudje, ki so iznašli za slogo posebno sredstvo: ustanoviti hočejo tretjo stranko. (Smeh). Ti ljudje proglašajo tudi načelo, naj kmet voli kmeta. To ga je prav, če je kmet tudi zmožen zastopati svoje težnje. Liberalna ali narodno-napredna stranka je zapisala na svoj prapor: svobodno šolo in razporoko. Toste bil dve

glavni točki, s katerih smo se ločili. Pri bližale so se volitve, a liberalci na ta svoj program niso mogli dobiti kandidata. Nasprotni kandidat je namreč izjavil, da v teh dveh točkah ne soglašajo s programom na katerem kandidira. (Smeh). Klaverna je ta stranka, ki je prišla tako daleč da mora zatajiti lasten program. Ne verujem, da bi soglašala z izjavo kandidata, če pa se je spametovala, potem pa pričakujemo, da preneha z ostudno farsko gonjo (Veliko odobravanje), ki je res nekaj nedostojnega. (Odobravanje). K sklepu obljubi kandidat, da se bo z vsemi silami potegoval za uresničenje označenega programa. (Odobravanje).

Na to je razpravljala g. Lukežič ml. koga naj volimo. Socijalnega demokrata ne bomo volili, ker proglašajo isti vero za privatno stvar, ker so premalo narodni in ker stojijo na čelu socijalni demokraciji ravno najbogatejši ljudje židje, ki delavsko ljudstvo najbolj k tlom tiščijo. Liberalca ne bomo volili ker niso do sedaj ničesar ljudstvu naredili, kakor samo to, da so naše pošteno kmečko ljudstvo pred parlamentom na najnesramnejši način opsovali in mu rekli, da je naš kmet kakor polčlovek. Eden glavnih vzrokov pa, zakaj ne bomo volili liberalca pa je ta, da so bili oni tisti, ki niso hoteli dati nižjemu ljudstvu splošne in enake volilne pravice. Šele potem, ko so se z bali ljudskih pesti so obrnili plašč za burjo. Liberalci se štujijo kot narodni radikali in kot edini rešitelji slovenstva v Gorici. Kako pa oni v praksi delajo, se kaže v najlepši luči v tem, kako oni neprestano rujejo poti našemu edinemu rešitelju slovenstva v Gorici, poti „Sol. Domu“, ki bi radi videli, da bi ga ne bilo več raje danes nego jutri, ki pa koristi več slovenstvu v Gorici, kot vse njih posojilnice, zadruge in še vsi njih narodni prihi. Agrarce tudi ne bomo volili, ker je naša stranka kmečka stranka. Značilno za agrarce je to, da glavni agitator te stranke neki Mermolja se ima zahvaliti v veliki meri naši stranki, da se je ustanovilo v Vrtojbi konsumno društvo, v katerem je on kot prodajalec. — Volili bomo torej moža, ki nam ga društvo „Sloga“ priporoča, od katerega pričakujemo da ta bo naše težnje podpiral, kajti tudi pri nas bi se dalo kaj napraviti, n. pr. košarska šola, reguliranje Soče in Vipave in še marsikaj drugega, ki bi bilo v korist sovodenjskih občinarjev. Torej 14. maja vsi oddajmo svoje glasove za kandidata g. Josipa Fona. (Odobravanje in živio klici.)

Kandidat g. Fon povdarja da bo resno deloval za uresničenje teh zadev za uravnavo Soče in Vipave ter za košarsko šolo in obljubljuje, da bo večkrat prihajal med volivce, ki naj mu povedo svoje želje. (Odobravanje.) Nato je bila pri glasovanju kandidatura g. Fona soglasno sprejeta. Nato razpravlja še g. vikar Pahor o geslu: vera in narod. To dvoje je nerazdružljivo. Vera mora biti podlaga vsemu delovanju. Liberalcem pa je narod njihov žep, svoboda jim je brezboštvo. Kdo dela za narod? Ali liberalci ali dr. Gregorčič ki ga liberalci tako napadajo.

Dr. Gregorčič je žrtvoval za narod vse, kar je zaslužil. To ve govornik sam, da mu je včasih manjkalo najpotrebnejšega, ker je vse dal za narod. In sedaj mu liberalci očitajo, da ni nič storil za narod! (Klici: Sramota!) To očitajo tisti, ki jim je narod žep! (Sramota! Sram ga bodi!) Z živio-klici na dr. Gregorčiča in Josipa Fona, je bil zaključen sijajni shod.

Shod v Opatjenselu.

V nedeljo popoldne ob 3. urah se je vršil v gostilni g. Jelena v Opatjenselu lep obiskani volivni shod „Sloga“. Udeležilo se ga je blizu 200 oseb. Župan g. Marušič je spretno vodil zborovanje. Urednik Kremžar iz Gorice je povdarjal važnost sedanjih volitev. Razne stranke vsiljujejo svoje kandidate in krošnjarijo s svojimi programi. Najbolj vpijejo med vami liberalci, ki kriče in se delajo, kakor da bi bilo vse njihovo, kakor da bi bili vso pamet vzeli v zakup. A od liberalcev ljudstvo, ne kmečko, ne delavsko, nima pričakovati pomoči! Ako prebiramo le volivni oklice te stranke, vidimo že vsem ogromno liberalno hinavščino. V tem oklicu liberalci pravijo, da po splošni in enaki vol. pravici dobi ljudstvo v roke moč, ki je doslej ni imelo še nikdar. Tako govore sedaj ob volitvah, medtem ko so se ravno oni najbolj srdito ustavljali volivni reformi, ustavljali, da bi ljudstvo dobilo v

roke moč. (Pritrjevanje. Par vinjenih fantov v nosadni pivski sobi zakliče: Radi izdajstva!) Tistim, ki delajo medklice, bodi povedano, naj se obnašajo mirno in naj se oglase k besedi pozneje. Resnica je, da se gode Slovincem še vedno krivica. A kar se tiče izdajstva, sodite vi, kdo je izdajavec, ali oni, ki zmanjša veliko krivico v manjše in da ljudstvu pravico, ali oni, ki psuje slovensko ljudstvo pred zastopniki cele Avstrije, češ, da je naš kmet surov, neotesan in neumen. (Ogorčenje.) In tako je govoril v drž. zboru voditelj in bog slovenskih liberalcev dr. Tavčar. Liberalna stranka slepari nadalje ljudstvo v svojem oklicu s tem, ko pravi, da je treba za ljudstvo delati. Tega liberalci ne mislijo resno, ker je sam vodja liberalne stranke rekel, da kmetu ni več pomagati. Ravno tako je sedajni vodja stranke rekel, da od kmečkega stanu slovenski narod nima pričakovati rešitve. In zato je sleparenje ljudstva, ako pravijo liberalci, da bodo delali za ljudstvo. (Odobravanje.) Ravno tako sleparijo uganjajo liberalci s svoobodno šolo. Najprvo so sklenili, da zahtevajo svobodno šolo, ko vidijo, da ljudje nemarajo brezbožne šole, se izgovarjajo, da ta šola ne bi bila brezbožna, ampak bi bila le odvisna od „klerikalnih vplivov“. Kaj so to klerikalni vplivi? Klerikalci je pri njih duhovnik, njegovi vplivi pa pomenjajo pouk v krščanski veri. Vero hočejo izbaciti iz šole. Sedaj pa to taje, ker se boje ljudstva. (Odobravanje.) Isto je z razporokom! Po shodih in listih so pisali za njo, norčevali se iz onih, ki so se podpisovali proti temu, sedaj pa prihajajo in pravijo, da nato niti mislili niso. Kaj pravimo ljudem, ki tako delajo? To so hinavci! (Odobravanje.) Hinavcev in njih hlapcev pa naše ljudstvo ne bo volilo! (Veliko odobravanje. Tisti liberalni fantiči so začeli kričati, ko je govornik našteval liberalne grehe. Zborovalci so jim klicali: Ali vas skele besede? Se bojite resnice? Ker le niso dali miru, so zaprli zborovalci vrata v pivno sobo.) Nato je govornik označil še soc. demokratičen program kot ljudstvu škodljiv ter pobil ugovore navzočega soc. demokrata, je prešel na program naše stranke. Omenja najprvo užitnino. Vkljub silnemu nasprotovanju od strani slovenskih liberalcev so dosegli „Slogini“ poslanci, da je pobiranje užitnine sprejela v svojo upravo država, od česar ima dežela na leto nad sto tisoč kron več dohodkov, dobiček imajo tudi občine. Liberalci so pa psovali zato naše poslance. Zakaj? Ker je užitnino poprej pobirala družba denarnih mogočnejšev, ki ji je načeloval slovenski liberalci. Ti ljudje so spravljali v svoje žepo one stotisoče, ki grede sedaj v prid davkoplačevalcem. Tako so delali za ljudstvo liberalci, tako naši poslanci! V bodočem državnem zboru bo treba za kmete doseči pred vsem sledeče točke: Zalolžena kmečka posestva naj se razbremenene na ta način, da se odplačujejo na daljša leta dolgovi in nižje obresti s pomočjo državnih in deželnih denarnih zavodov. Popolnoma naj se odpravi zemljiški davek ter nadomesti z davkom od čistega dohodka. Ustanovi naj se s pomočjo države zavarovanje delavcev, poslov in sploh manjših posestnikov ter obrtnikov za starost in onemoglost ter slučaj nezgode. Vojaška služba naj se zniža na dve leti. Vojaške vaje naj se vrše, ko imajo ljudje na polju in vinogradih najmanj dela; zadnji dve vojaški vaji v deželnih brambi naj se odpravita. Ob košnji in žetvi naj se vojniki pošiljajo na dopust.

Na tem kmečkem in delavskem programu, nadalje na strogo narodnem programu, da se dosežejo pravice slovenskemu narodu in da se varujejo pravice naše kat. cerkve ter da bodi katoliška vera merilo našim poslancem za njihovo delovanje, stopa „Sloga“ pred vas s svojim kandidatom Josipom Fonom. (Veliko odobravanje.) Župan g. Marušič omenja, da ima domača občina letos od užitnine v 1/4 leta 800 K dohodkov, medtem ko je prej komaj celo leto toliko prejela. Glejte, in to so hoteli liberalci preprediti. (Odobravanje.) Nato je g. kandidat in v daljšem govoru razvijal svoj program, ki je program „Sloga“. Ko je še g. župnik Kos v jedrnatih in krepkih besedah označil razloček med našo in nasprotno stranko ter pozival navzoče naj krepko delujejo za kandidata gosp. Fona, je bila njegova kandidatura sprejeta z vsemi proti 3 glasovom navzočih soc. demokratov. Po navduševalnih besedah g. župana Marušiča se je zahvalil za zaupanje g. kandidat, nakar je

bil zaključen zanimiv shod. — Škoda, da ni bil navzoč tudi liberalni kandidat. Nevemo, kako bi se bil počutil v družbi svojih somišljenikov. Ljudje, ki so doslej omahovali, so se radi liberalnih kričačev obrnili na našo stran, češ s tako stranko, ki ima tako somišljenike, ne gremo!

„Soča“ na delu.

„Soča“ je jemala čast skoz zadnjih sedem let brezštevilnim osebam. Napolnili bi lahko par števil „Gorice“, ko bi hoteli navesti le imena uglednih rodoljubov posvetnega in duhovskega stanu, katere je „Soča“ napadala z lažmi in infamnim obrekovanjem. Ko bi jo bil tožil le stoti del krvavo žaljenih oseb, bi bil ta barabski list že davno končal svoje grešno življenje. „Soča“ je blatila žive, prizanašala ni niti mrtvim. Oklala in ogrižla je vsakega, ki je bil na poti razdorni politiki in žepu njenega lastnika in glavnega urednika. Ni torej čuda, da blati in obrekuje ta list zdaj tik pred volitvami na posebno gnusen način tudi dr. Antona Gregorčiča. Saj je napadal tudi našega prevzvišenega knezonadškofa. Imenoval ga je „apostola razkola“, šunčal je proti njemu z lažjo, da je dovolil laške pridige v slovenski občini! Še več! Ta brezbožni list za častikrajo je infamno obrekoval tudi našega pesnika Simona Gregorčiča očitajoč mu celo po njegovi smrti trdosrdnost in oteratstvo!

Nihče torej naj se ne čudi, da napada in obrekuje „Soča“ zdaj tik pred volitvami dr. A. Gregorčiča, da ga imenuje lenuha, sebičneža, izdajalca itd., čeravno je Gregorčič žrtvoval dozdaj vse svoje moči le delu za narod, čeravno je daroval dozdaj le v šolske svrhe gotovo nad 20 tisoč kron, dasiravno je dosegel za svoje volilce, kar je v sedanjih razmerah sploh bilo mogoče doseči!

Kdor pozna izprience okoli „Soča“, bi se moral le čuditi, ko bi ti pustili na miru dr. Antona Gregorčiča, ko so vendar kakor hijene rili celo po grobu pokojnega pesnika Simona Gregorčiča. Volilci! ne verujte nič, prav nič tem obrekovalcem in lažnikom.

Ponesrečen liberalni shod na Vogerskem.

V nedeljo 21. l. m. je po maši naš župan naznanil, da bodo imeli naprednjaki volivni shod hitro popoldne po molitvi. Županu svetujemo, naj se briga rajši zato, da opravi svoje reči v red ker njegovo županovanje gre k koncu. Že dve leti župnuje nepostavno. Leta 1906 23. oktobra je bila volitev novega starešinstva. Volitev se je vršila v vsakem oziru pravilno. Vendar pa je župan, ker je propadel vzkaz napraviti vtok Glavarstvo je neutemeljeni vtok brez preiskovanja sprejelo. Volitev je bila razveljavna brez postavnega vzroka. Nova volitev je bila 3. oktobra 1906. Izid je bil za župana še slabši. Zopet vtok. Od tega časa je preteklo že šest mesecev. Kaka bode rešitev, se ne ve. Če bode volitev razveljavljena — kar je pri sedanjih razmerah mogoče, akoravno ni tudi sedaj nobenega postavnega vzroka, bo imela tretja volitev isti izid. Torej župan, v red svoje reči! Popoldne ob 3. urah sta se pripeljala iz Gorice dr. Levpušček in še neki mladič. Točno ob uri nastopi Levpušček, ter dekretira za predsednika proslulega Blaža Sedevečiča. Pričakovali so možje volivci, da bodo slišali kaj poudčljivega. Pa ni bilo nič. Vsega ljudstva všteti žene, otroke in nedoraslo mladino je bilo do 150. Prišli so maloštevilnim vogrskim liberalcem na pomoč Pervačkovi in Gradiškovi. Ogromna gočina je bila naših. Levpušček govori. Kaj? Nič o programu liberalcev, nič o njih kandidata, nič o kmečkih potrebah. Samo o Gregorčiču in Pajerju. Vse skupaj ni veljalo nič, ter ni napravilo nobenega vtisa. Pač one, ki so se omahovali, je spreobrnil popolno na našo stran. Hvala mu. Za Gabrijelčiča so bili le ptujci, ter kakih 5—10 domačinov. Sploh se ni glasovalo o kandidata. Mladič iz Gorice govori, ali prav za prav prebira neke številke, že davno v „Soči“ premlete in ovržene. O užitnini je molčal. Dokazoval je, da Italijani nimajo v deželnem zboru večine. Srečen, kedor veruje. Resnice se bojijo. Župnik prosi za besedo. Že od začetka, ko je nekaj ugovarjal, mu je Levpušček obljubil, da bo že smel potem govoriti. Pa ko se oglasi za besedo, Blaž zaključil shod. Torej na javnem shodu ne puste govoriti. Zakaj? Župnik jim je povedal. Resnice se bojite zato ne pustite govoriti. Ljudstvo se je razšlo. Ostali so Pervačkovi in Gradiš-

kovci. Pa le malo časa. Potem so odšli. Kedo ima škodo? Gmotne največ krčmar, ker ni nič izpečal. Moralno pa liberalci, in njih kandidat Miha Gabrijelčič. Leta je pomilovajna vreden, da se je obesil za frak taki stranki. Ne pozna razmor, ker je v Trstu. Ako bi vedel od začetka kaki sloji za njega delajo, bi bil z gnevom zavrnil ponudbo. Če ujemu prav, nam tudi Barja vse razpihala. Pihala je precej močna burja, zato pa so bile vse besede naprednjakov v veter govorjene. Može so se odhajaje smejali. Še župan ni ostal v njih družbi. Otkurili so jo pa tudi goriški poslanci hitro kakor veter. Srečno pot!

Liberalni volivni shod v Kojsem.

G. Miha Gabrijelčič je prišel v nedeljo v Kojso na komando Gabrščekovo in se predstavil volilcem. Shod, kateremu je predsedoval g. Obljubek, župan Kojščanski, je trajal dobro uro. G. Obljubek se nahaja v krajevnem liberalnem odboru, in je „baje“ prišel nehote in nevede v ta odbor. Besedo podeli g. kandidatu. Ta pravi, da ne obljublja tega, česar ne bo mogel izvršiti. Obljubil je pa grozno melo in se ne motimo, če trdimo, da še to malo, kar je obljubil, ne bo izvršil. Izjavil je, da si je program ustvaril sam, torej ne kandidira na liberalnem programu. Gabršček ali vzameš palico v roke in mu nategnesh ušesa in povej, da je on pristen liberalci, če ne bo še to pozabil? G. kandidat je združil narodnost z brškim cestnim omrežjem: ceste se morajo podržaviti. Pa samo dve: ona iz Plavi in ona iz Gorice, potem boste Brici srečni in rešeni. Zavzel se bo za železnico, za brezobrestna posojila in to je vse. Verjamemo mu pa toliko kolikor njegovemu tolminkemu prijatelju Gabrščeku bivšemu poslancu, kateri je zastopal koristi svojih volivcev na ta način, da je cel čas doma ležal in so mu morali dvakrat pisati, naj pride v državni zbor pa ga ni bilo, šele ko so telegrafirali po njega, je prišel gor in odprl usta. Čeden tak poslanec. Kmet ps plačuj in trpi zaradi njegove lenobe. Od narodnega vprašanja je prišel na versko, in je postal na enkrat cel svetnik, kakor tudi dr. Treo. Rekel je: vero je treba ohraniti, gojiti, ona je najdražja svetinja in jo bomo obdržali tudi zanaprej. Celo častno besedo je dal pobožni g. Miha, da se bo bojeval proti vsakemu, ki bi hotel kratiti vero, kajti naše ljudstvo je verno. Tako farbajo liberalci, kadar je sila, ker vedo, da drugače ničesar ne odpravijo. Podal se je g. svetnik Miha na socialno vprašanje in je povedal, da se bo moralo delavcu pomagati. Seveda se bo moralo pomagati, to vemo že zdavnaj ampak g. kandidat menda ne bo pomagal. Nazadnje se je izrazil, da socialnih vprašanj v Brdih nimamo. Povemu mu, da vsak zaveden delavec na deželi bi znal o socialnih vprašanjih več povedati kakor g. Miha. Ravno na rešitvi teh sloni blagor našega ljudstva.

Sedaj nastopi agitator — kakor se je sam imenoval dr. Treo. Privoščil si je kar najbolj klerikalce posebno pa dr. Gregorčiča. Pobožnost mu je sijala s hinavskega obraza in je spoznal, da za danes mora postati verno, če ne pojde „kšeft“ slabo naprej. Zmislil se je, da je imel tudi on enkrat svetlinje, namreč verske, sedaj ima pa denarne; to je razloček! Hvalil je „že jako visokega g. kandidata“, ki razume naše težnje. (Klici: Če bo res tako. Pa je gvišno samo danes tako.) Klerikalna stranka, je duhovniška stranka, je že znano podlo obrekovanje in zavijanje. O veri pravi, da ni proti njej in da je oprezno govoril, saj je tudi moral, drugače bi skozi vrata sfrčal. Na grd način je nato opisoval duhovniško komando. Čudno, da ni izpustil iz ust nobenega „farja“, katerih se drugače vedno poslužuje, no oprezen je bil zelo, kakor je sam rekel. Na dr. Gregorčiča ima posebno piko in tega bi najraje popolnoma razmrcvari. To vam je grda, umazana ta osebna politika, ki kaže njih nadutost. Pel je staro pesem o Gregorčič-Pajerjevi zvezi — o možu in ženi — in druge pogrete stvari.

O užitnini pri kateri so liberalci hoteli snesti ljudstvu stotisoče, je molčal. Gregorčičev prijatelj Pajer je po njegovem največji brezverec v celi Avstriji, če le ni med gor. liberalci še večjega. Otreka mu vsako značajnost za voditeljstvo stranke. Potem razpravlja o svobodni šoli in razporoki in pravi, da je bilo to gibanje le na Dunaju, ne pa med nami, kaj nas to briga? Kako bi rad slepil, kako računa na nerednost poslalscev in jo brezversko izrablja. Poznamo

predobro vaša stremljanja in program, da bi vam šli na lim. Še v mišlih nismo imeli ne svobodne šole, ne razporoke, pravi, ker je spoznal, da ljudje oobrujejo njegov govor le tedaj, ko naglaša svoje hinavsko-versko prepričanje. Duhovščini nalaga naj mladino vzgojuje in ne podivjuje. Pa ravno v Kojskem in okoli imamo najlepše vzglede, da se ravno liberalni časniki in njih škodljivi nauki največ krivi podivljanje mladine. Nazadnje priporoča g. Miho, ki je velik uradnik in neodvisen, nasprotni kandidat g. Fon je tudi neodvisen, pa je majhen uradnik. To je njihova politika. Štrekelj je v resnici najmanjši uradnik, za liberalce je pa največji in najmogočnejši na Krasu, kakor jim pač boljše kaže!

Nato priporoča g. Obljubek toplo kandidaturu g. Gabrijelčičevo, ker po njem teče kmečka kri in je bil katoliško vzgojen. O njegovi nekmečki-gospodski krvi je vsakdo prepričan, kdor ga le pozna. Da je pa bil on katoliško vzgojen, s tem še ni rečeno, da je on še sedaj veren, zase je on lahko največji brezverec. Ta vera, kako jo brezvestno vlačijo po zobeh, kadar vidijo, da drugače ne gre. Navdušenja ni bilo nobenega v primeri z množico ljudi okrog 300 kateri so ostali po veliki vedini gluhi in nedostopni za hinavsko priliznjene besede agitatorja dr. Treota. G. Obljubek je dal kandidaturu g. Gabrijelčiča na glasovanje; pa samo, kdor je proti njemu, ta naj vzdigne roko, umevno, je, da ni nobeden vzdignil roke. Če bi pa rekel vzdigniti roko onim, ki so za g. kandidata, tedaj bi videl, da je bila dobra polovica naših ljudi na shodu, ki so prišli le iz radovednosti. To tudi priča o liberalnem junaštvu in njih manevriranju. Pisali bodo po svojih časnikih o velikanskem navdušenju in odobravanju in bodo s tem sebe sleparili in druge nevezoč. Svobodno jim! Dne 14. maja pa upamo, da bomo Brici častno rešili svojo nalogo s tem, da oddamo svoje glasove za g. Fona, ki ima gotovo več smisla za kmečke gospodarske in socialne potrebe, ko pa liberalni Miha.

Socijalni demokrati pogoreli v Šempasu.

Razne stranke imajo posebno obrnjeno oko na Šempas. Na razne načine deluje tu Gabrščekova stranka, pa bila je poražena. V nedeljo so poskušali svojo srečo socijalni demokrati.

Ze več dni se je govorilo, da bo dne 21 aprila imeniten shod na Veliki Olavi. Gospodinja je res hišo znašla in pometala. Ni se pa vedelo kedo pride. Ozeljanski naprednjaki so govorili o jako visoki osebi, da pride. Rekli so, da gospod, ki pride, je prvi za ministrom. Prvo njegovo povišanje bo, da postane minister, in da je brat nekega „kalonka“ v Gorici. Toda prišla je sobota in prišla je nedelja, a visokega gospoda ni bilo. Vendar pač! Po popoldanski molitvi se pripelje kočija iz Gorice v Šempas. Gospodje so izstopili v krčmi. Sedelo k mazi, katero jim je oštr postrežljivo pognil. Obračajo se na desno in na levo, toda znanega obraza ne najdejo. Skrbno prašajo, če li ni danes tukaj nek shod. Bijižni sosed jim pripoveduje o dveh shodih, ki sta se vršila prejšno nedeljo, a danes, da ni sklican no eden shod. Na to vodja nepoznatih gospodov razmeta zavitek ter pokaže neki lepak in vabilo. Mož se čudi, da ni nobene priredbe za namenjeni shod. Nekdo je namreč socijalne demokrate prav pošteno potegnil. Oddali so nekaj svojih tiskovin, katerih začetek in konec je: Slovenci! Kmetje! Delavci! Volitci! Glasujte vsi za franca Mitost! Vsi za njega v boj! V zmago! Može je polil mrzel pot, pogreli so se nekoliko z domačim pivcem. Konečno so v drugi sobi zasedli pri kartah znanega Bimbo-ta. Tudi ta jim ni vedel pomagati iz blamaže. Pogoreli so popolnoma ter odkurili nazaj proti mestu.

Dopisi.

Lokve proti „Primorceu“. — (Protest). — Podpisani očetje in možje (ozir. matere) protestujemo z vso odločnostjo proti napadam na našega g. župnika — v „Primorceu“ št. 10, 12, 15, t. l. — ter obenem hvaležno priznavamo, da nas g. župnik v dušnem in gmotnem oziru prav uči. Protestujemo tudi proti pisavi „Primorca“ sploh ter izjavljamo,

da takih protiverskih in mladino podivjajočih listov mi kot verni katoličani ne maramo v naši občini.

Na Lokvah, dne 21. aprila 1907. Sledi sto in osem (108) podpisov.

Dostavek. — Temu protestu in izjavi mojih dobrih faranov dodajem, da o mojih pridigah pišejo — ali kujejo in drugim pisat nosijo — dopise v „Primorca“ ljudje, ki niso pri zdravi pameti; zato se jim ne more zameriti... Nočem pa s tem reči, da so naši fantje taki. Le par zgararjev imamo, drugi so vsi dobri. Če bo treba, zvemo tudi s podpisani — koliko naših fantov se še „drži moje sukno“ (kakor piše „Primorec“) in koliko jih je liberalno-napredno obličnih, kakor smo zdaj zvedeli, da je od vseh mož iz naše fare, ki šteje 97 hiš, le par takih, ki imajo „Primorca“ za svoj evangelij...

A. Plesničar, župnik.

Darovi.

Za novo župnijsko cerkev presv. Srca Jezusovega darovali so sledeči p. n. gg. iz Primorskega: Simon Kos, kurat 5 K, Neimenovani 10 K, Ivan Rojec, župnik 5 K, Vladimir Tončič, žup. upr. 5 K, M. Kurelič, ž. upr. 3 K, Ant. Majnardiš, posestnica 10 K. Bog povrni! A. J. Budin.

Novice.

Cenjenim naročnikom naznanja uprava „Prim. Lista“, da v kratkem da tiskati nove naslove; ako je naslov katerega naročnika nepravilen, prosimo, da nam to takoj sporoče.

Cenjene naročnike opozarjamo tudi, da je že minul četrti mesec v letu. Kdor ni še plačal še naročnine, prosimo, naj nam jo doloži takoj, ker imamo z listom ogromnih stroškov. Nekateri naročniki niso plačali naročnine za l. 1906., nekateri celo še za l. 1905. ne. Prosimo torej, da storijo vsi svojo dolžnost. Cena listu od zdaj naprej do konec leta znaša za premožne 2 K 64 stot., manj premožne 2 K.

Somišljeniki, razširjate „Prim. List!“

Kandidata liberalne stranke Miha Gabrijelčiča vprašamo, kako je stalo z njegovim narodnjaštvom tedaj, ko se je podpisaval Michele Gabrielli. Če bi bil ta kandidat naše stranke, bi „Soča“ vže za to poskrbela, da bi marsikaj prišlo na svetlo, kar bi pokazalo kandidata Michele Gabrielli v pravi luči. — Mogoče, da se potrudimo tudi mi.

Čudna reklama. — Na liberalnem shodu v Kojskem se je, kakor čujemo, gospod kandidat sodni nadsvetnik Mihael Gabrijelčič ali Michele Gabrielli skliceval na to, da je brat gospoda prelata. Čudno, da rabi liberalni kandidat za reklamo črn talar, ki je celó vijoličasto obrobjen. Ali ve gospod prelat, „ki ni še nikdar zatajil krščanskih načel“, da ga izrablja za reklamo kandidat protikrščanske stranke?

Dr. Franko je na shodu pri Sv. Luciji uprav nečuvveno napadal dr. Gregorčiča. Ta gospod pa je še pred kratkim dal svojo moško besedo, da nikdar ne nastopi proti tako zaslužnemu rodoljubu, kakor je dr. Gregorčič. — Zakaj neki je ta gospod tako hitro premenil svoje mnenje?

Napredna surovost. Iz Bovca se nam poroča, da je po shodu v Bovcu gospodu N. Štrukelju, vikarju v Čez-Soči, neki liberallec vrgel v okno precejšen kamen in mu razbil dve šipi. To je lep vzgled liberalne surovosti. Po sadovih se jih spozna.

Ustanovni shod „Slov. kat. izobrazovalnega društva“ v Cerknem bo v nedeljo ob 2. uri popoldne. Zanimanje za novo društvo je splošno in sega celo onstran župnije. Krščanski mladeniči cerkljanski: v nedeljo na svidenje!

Resnicoljubna „Soča“. — Kdor koli dobi v roke to umazano kramarjevo cunjico — posebno sedaj za časa volitev — dobiva na vsaki strani pisano: „Gorica“ in „Prim. List“ lažeta; klerikalci se poslužujejo o volitvah samo laži“. To piše „Soča“ seveda zaradi tega, da bi vlovila kakega kalina, ter odvrnila očitanje od sebe po geslu: Reci, da ti ne poroč! Katero glasilo pa je bolj lažljivo akkor ravno „Soča“ in „Primorec“ in njima bratski listi? Omenjamo še enkrat, da je razposlalo samo obrambno društvo v Ljubljani lansko leto 141 reci sto eden in štirideset obvestil o napadih in sicer v „Soči“ 88, v „Primorca“ 53. — Kako laže „Soča“, dokazuje uradni popravek v št. 45 z dne 20. t. m. iz Dekanov, ki obsega nič več in nič manj kot 14 (štirnajst) Ni res. Laž in obrekovanje sta „Soči“ in „Primorceu“ — življenje.

Izjava. — Podpisane, Andrej Lutman, župan v Št. Andrežu, odločno protestiram proti agitaciji, ki jo uprizarja na novo se snujoča „agrarna stranka“ z mojim imenom, ter izjavljam, da nisem pripadnik političnih teženj omenjene stranke. Vse nasprotno trditve proglašam kot lažnjive.

V Št. Andrežu, 23. aprila 1907.

Andrej Lutman, župan.

Gabrijelčičeve zasluge so res izredne. Po pravici lahko rečemo, da nimamo tako zaslužnih kandidajov, o katerih bi lahko tako pisali, kakor piše „Soča“ o svojem Gabrijelčiču. Piše namreč: „Glede na to pravimo, da se je g. Gabrijelčič kazal vedno odločnega Slovenca, da je pisal svoj priimek vedno s strešicami.“

Res, krasne zasluge! „Soča“ nas je popolnoma pobila! Svoj priimek vedno s strešicami pisati to ne zmore vsak. Zato lahko vzklknemo: „Živijo Gabrijelčičeve strešice!“

Odločnega Slovenca išče „Soča“ v svojem kandidatu Mihi Gabrijelčiču. Pravio njem, da se v njegovi rodbini govori izključno le slovensko ter da ravno kar se tiče rabe slovenščine v uradih, ima več zaslug kakor marsikdo drugi (jako prepričevalno!) in da v priznanje teh zaslug ga je imenovala velika občina na Goriškem svojim „častnim občanom“. — Če že govori „Soča“ o zaslugah Mihovih in ne ve povedati več, potem je to gotovo premalo za kandidata, še manj pa za slovenskega poslance. Če kdo v družini slovensko govori, je lepo, a da bi se bil gospod kandidat kje drugje kedaj pokazal odločnega Slovenca, o tem ne ve živa duša nikjer; edino morda v „šlaraffiji“, kjer je bil vsekakor njegov najboljši in najprimernejši delokrog. Za take kandidate pa, ki imajo smisel le za pognjene mize, pa najsi bodo tudi farovške, se volivci goriške okolice lepo zahvalijo.

„Soča“ nori. — V četrtek namreč piše: „Laharnar je postal jako prijazen gospod. Od vasi do vasi hodi, pa ne le to, celo od hiše do hiše, in prijazno stiska roke Kraševcem in Kraševkam...“ — Kdor vidi dr. Laharnarja hoditi sedaj po Krasu in stiskati ljudem roke, je očitno zrel za deželno norišnico na št. peterski cesti. Iz tega razsodni kraški možje razvidijo, koliko je verjeti drugim njenim flavzvam.

Gabrščekova blamaža. — V nedeljo popoldne je šel Gabršček v Solkan „lovit kaline“. Na shodu se je zbralo do 100 ljudi, med njimi mnogo naših somišljenikov in soc. demokratov, ki pa so

Gabrščka tako osmešili, da se mu je vse smejalo. Na njegov klic: „Živijo Gabrijelčič!“ je bil odgovor glasen smeh.

Nesramnost Gabrščekove „Soče“. — Nekega V. Rojica je obsodila sodnja v Cerknem zaradi žaljenja časti cerkljanskega župana Kosmača na 80 kron kazni. Rojic je prijavil priziv in v soboto se je vršila pred kazenskim senatom v Gorici prizivna obravnava. Sobotna „Soča“ je objavila to vest pod naslovom: „Župan Kosmač pred okrožno sodnijo“ Ali ni žeta naslov velika nesramnost? Obtoženec je bil vendar gosp. Rojic in ne gospod Kosmač! Sledi še večja nesramnost! Obravnava še ni bila končana, marveč preložena in sodni dvor si je pridržal razsodbo. In glejte predrznost Gabrščekove „Soče“! Ta list se je drznil že v soboto vplivati na javno mnenje in razsodbo kazenskega senata in je pisal: Na zatožni klopi je sodel prav za prav Kosmač in mi pričakujemo, da bo tudi obsojen — t. j. g. Rojic oproščen. Ta predrznost presega že vse meje! Zato vprašamo: Ali živimo še v pravni državi, kjer je po zakonu zabranjeno tako vplivanje na javno mnenje in sodnike? Državno predsedništvo menda pozna člen VIII. zak. z dne 17. dec. 1862.

Vojaškega vohuna, ki je fotografiral italijanske utrube ob avstrijski meji so prijeli italijanski finančni stražniki in ga oddali oblastem. Italijanski listi trdijo, da je prijeti vohun preoblečen avstrijski oficir. — Javna tajnost, je da tudi Italijani prav pridno špionirajo ob avstrijski meji. Priplazijo se celo do trdnjav kakor so one v Klužah, na Predelu i. t. d.

Močan fant. — V Brdovcu pri Zagrebu živi 15 letni Juri Žgajnar, ki je sicer samo 130 cm visok, a tehta 110 kg. Hektoliter vina vzdigne brez vsakega napora in ga drži dalje časa nad glavo. Oče ga bo dal učiti ključavničarstva v Zagreb, češ, da mu doma preveč sné in ga ne more vzdrževati.

Smrt oglarja. — Ponesrečil se je v ročinjskih senožetih pri Ročinju neki ogljar s Trnovega. Pri ogljarskem delu ga je veja drevesa, katero je posekal, vrgla v prepad kakih 30 m globoko. Ostal je na mestu mrtev. Star je 39 let in zapušča 8 nepreskrbljenih otrok.

Ropasa, ki je bil aretiran radi veleizdaje, so izpustili iz preiskovalnega zapora na brzojavno povelje justičnega ministerstva.

Skrivno-ten slučaj. Poroča se, da so štirje vojaki na izletu iz Trsta v Vipavo na cesti blizu Štanjela našli mrtvega kmeta. Blizu tam je stal voz sena brez voznika. Stvar so naznanili orožnikom.

Uboj poštnega uslužbenca. — Nekega dne lanskega poletja je napadel raznašalca denarja Velikonjo doslej neznan zločinec. Pobil je Velikonjo s sekiro na tla, a ker je Velikonja nato zavpil, je napadalec pustil sekiro in pobegnil, ne da bi imel čas polastiti se več tisoč kron, ki jih je imel Velikonja v svoji torbi. Orožniki so sedaj v Krminu aretovali nekega Mayerja, ki je baje oni ropar. Orožniki so privedli tega Mayerja v Trst. Koliko je na vsej stvari resnice se itak kmalu izkaže.

Proti kapitanu ponesrečenega „Licydovega“ parnika „Imperatrix“ so ustavili kazensko postopanje. Dognalo se je namreč, da je kazala napačno magnetna igla in da je povzročil nesrečo tud vihar.

Mrtvega otroka je poljubljala soproga tovarnarja Kellerja v Stagelsteinu na Nemškem in se pri tem zastrupila z mrlškim trupom. Žena je umrla na tem. Svarilen vzgled za tiste naše ljudi, ki imajo navado poljubljati mrtvece.

Društva.

dr Hranilnica in posojilnica v Mirnu reg. z neomejeno zavezo, naznanja, da se občni zbor, ki je bil naznanjen na dan 21. t. m. vsled nepričakovanih ovir prenese na 28. t. m.

Službo opravnika ali vrtnarja išče priden in pošten mladenič, kateri je izvršil kmet. šolo z dobrim vspehom, ima eno leto prakse ter je prost vojaščine. — Ponudbe sprejema upravništvo tega lista.

Pravi krivci naših neuspehov.

Čim bolj se bliža dan volitev, tem predrznejše laže „Soča“, tem nesramnejše napada dr. A. Gregorčiča. V svoji zadnji številki ponavlja že zopet ostudno laž, da se je bil Gregorčič zvezal s Pajerjem in da je izdal goriške Slovence. Že l. 1901. smo stigmatizirali to trditev kot izrodek peklenske hudobije in lažnosti ter pozvali lažnika, naj navede dokaze za svojo trditev, naj navede točke te „zveze in pogodbe“. Tega ni storil, a v kljub temu je pogrevala „Soča“ to laž tekom zadnjih let večkrat in jo ponavlja, kakor rečeno, tudi v zadnji številki. To zopetno laž bi lahko prezrli, lahko bi se zadovoljili s pozivom, naj naše ljudstvo ne veruje listu, ki je obkrovalo celó našega pesnika Simona Gregorčiča. Ker je pa „Soča“ trdila, da je ta „zveza in pogodba“ kriva naših neuspehov v deželni zboru, hočemo še enkrat pokazati prave krivce naše goriške mizerije in zato ponatiskujemo mutatis mutandis naš prejšnji članek „Kdo je kriv neuspehov?“

I.

Odkar je „Soča“ pri zadnjih volitvah propadla s svojimi kandidati, klobasa po vsakem zasedanju deželnega zbora v dolgovernih člankih o delovanju naših poslancev. V teh člankih ponavlja redno eno in isto laž, da so „klerikalni“ poslanci, oziroma Gregorčičeva zlegana zveza s Pajerjem, krivi vseh neuspehov v deželni zboru in odboru in da bi bil položaj v naši deželni zbornici popolnoma drugačen, ko bi bilo voljenih 10 „naprednjakov“. Da je ta trditev neresnična, dokazujejo izjave „Soče“ in prvih dveh stebrov njene stranke.

„Soča“ piše l. 1901: „Dejanski gospodarji v deželni zboru in odboru so Lah, kateri poznajo le Furlanijo in Gorico, kadar treba kaj dati, Slovenci dobijo le tisto, kar že prav mora biti. Stremiti moramo za tem, da pridemo v deželni zbor do večine.“

Tudi v „Soči“ leta 1899 čitamo: „Italijani so edino krivi, da Slovenci ne morejo doseči ničesar, ker imajo v deželni zboru večino in so prav odločno proti vsaki slovenski zahtevi.“

Tako se je izražala v vzrokih naših neuspehov „Soča“. Isti vzrok sta navajala na raznih shodih tudi dr. Tuma in Gabršček. Prvi je leta 1900 na shodu v Dolenji Vrtojbi rekel med drugim: „Politični položaj v deželi je označen po razmerju, ki vlada v deželni zboru, to je, da je 10 slovenskih poslancev proti 11 laškim poslancem brez vsake veljave in moči, in da Italijani v deželi absolutno gospodarijo... Poslanci slovenske narodnosti so postavljeni na stran in ne smejo drugega zahtevati nego miloščino občinam in okrajem. Šele takrat, ko bi imeli 12 glasov v deželni zboru, bi bilo mogoče skrbeti za povzdig gospodarstva v deželi in šele takrat storimo lahko samikaj tudi za zboljšanje kmetskega stanu.“

Tudi Gabršček je leta 1900 na zaupnem shodu „Sočine“ stranke o položaju v našem deželni zboru tako-le govoril: „Slovenec nas je dve tretjini prebivalcev, a poslancev imamo v deželni zboru le 10, dočim jih imajo Italijani 11. Torej so oni gospodarji, mi smo jim pa izročeni skoro da v milost in nemilost.“

Iz navedenih izjav dr. Tume, Gabrščeka in Gabrščekove „Soče“ razvidi vsakdo, da je kriva slovenskih neuspehov laška večina v deželni zboru, a ne — kakor zdaj laže „Soča“ — dr. Gregorčič in njegovi „klerikalni“ sopolanci. Zadnje deželnozbornske volitve niso premenile števila slovenskih in laških poslancev; a v deželni zboru je še vedno 10 slovenskih in 11 laških zastopnikov. Torej je vzrok naših neuspehov še vedno ta, kar so dr. Tuma, Gabršček in „Soča“ navajali, namreč premoč na laški strani. Zato pa je skrajna nesramnost, da zvrta zdaj „Soča“ vso odgovornost za neuspehe na dr. Gregorčiča in njegove sopolance ter slepi javnost, da bi se bil položaj v deželni zboru popolnoma premenil, ko bi bilo pri zadnjih volitvah prodrlo 10 „naprednjakov“.

Dokler imajo Italijani v deželni zboru večino, bi se dalo več uspehov doseči le z najkrajšim korakom, to je, z izstopom deželnega zbora ali s tako zvano abstinenco.

Abstinencijske politike so se bili lotili slovenski poslanci leta 1897. Kaj je bil uspeh? Tri zgubljena leta. Kdo je bil temu vzrok? Dr. Tuma in drugi provzročitelji domačega razpora.

II.

Izstop slovenskih poslancev iz deželnega zbora leta 1897 je dr. Tuma predlagal in uprizoril, ker je bila laška večina odklonila njegov povsem nedolžen predlog glede gospodarskega odseka. 3. januarja je pričela abstinencijska, a še ni prešlo leto, in dr. Tuma je že zopet silil v deželni zbor, dasi niso bili slovenski poslanci še ničesar dosegli. Meseca januarja leta 1899 je namreč predlagal dr. Tuma v klubovi seji, da se opusti abstinencijska. Vseh drugih 9 slovenskih poslancev je bilo proti temu predlogu in zahtevali so večjih garancij za vstop. Dr. Gregorčič je stavil kot predsednik kluba slovenskih poslancev te-le popolnoma opravičene zahteve: Popolna ravnopravnost obeh deželnih jezikov v deželni zboru, v deželnih uradih in zavodih; nastavljanje deželnih uradnikov, ki so zmožni obeh deželnih jezikov; podpora okrajnim zalogom s sredstvi deželnega zaloga v znesku 80 odstotkov učiteljskih plač v povišanje učiteljem ljudskih šol; sklepanje v deželni zboru v soglasju obeh strank; razdelitev poročil v deželni zboru po narodnostnem načelu; zajamčenje podpor cestam itd.; rešitev vprašanja ljudske šole v Gorici; odprava mitnic goriškega mesta; brezobrestna posojila vinorejcem; 100 tisoč gld. za vipavsko železnico.

Tem nepretiranim slovenskim zahtevam bi se bili Lah gotovo udali, ko bi se pričeta abstinencijska konsekvencno nadaljevala. Uspeh abstinencijske politike je bil odvisen od edinstva in vstrajnosti vseh 10 slovenskih poslancev in od virilnega glasu goriškega nadškofa. Ako se udeleži seje deželnega zbora nadškof ali le en sam slovenski poslanec, je deželni zbor tudi brez drugih slovenskih poslancev sklepčen, in abstinencijska nima več pomena. Ko so domnevali slovenski poslanci, da se morda pokojni kardinal Missia vdeleži tudi seje, ki je bila napovedana za dan 27. maja leta 1899, so sklenili pod predsedstvom dr. Gregorčiča, da položijo vsi svoje mandate, ako gre kardinal v deželni zbor. Ta sklep so mu pismeno naznanili, in seje 27. maja ni bilo. Iz tega odločnega koraka naših poslancev je razvidno, koliko je vredno blebetanje lažnjive „Soče“, da je kardinal Missia pogнал dr. Gregorčiča sub oboedientia canonica v deželni zbor.

Od virilista našega deželnega zbora ni pretela več nevarnost naši abstinencijski politiki, treba je bilo le vstrajnosti in edinstva med slovenskimi poslanci, in uspeh bi bil gotov. Toda edinstvo je rušil dr. Tuma. To je priznal l. 1901 v „Učiteljskem Tovarišu“ z besedami: „Ravno moje stališče, katero sem zavzemal glede abstinence in učiteljstva, je privedlo do razpora z večino deželnozbornskih poslancev.“

In res! Kmalu po klubovi seji meseca januarja leta 1898 je začel proti abstinencijski rovati in spletkariti. V kritičnem času, ko je bilo solidarno postopanje slovenskih poslancev in tajnost pogajanj med obema strankama najpotrebnejša, je razkril nadučitelju Vrtovcu, kako so stale reči glede abstinence ter dal povod časnikarskemu boju učiteljstva proti slovenskim poslancem in abstinencijski. Ta boj je sicer dr. Tuma leta 1899 obsojal ter pisal v članku „Abstinencijska“: „Časnikarski boj učiteljstva proti poslancem in abstinencijski mi je bil neljub, ker je bil jako usoden čas, da ne bi abstinence popolnoma diskreditirali. Zaradi tega sem vedno obsojal nastop učiteljstva proti deželnim poslancem in abstinencijski, ker je bil v tako kritičnem času jako nevaren.“

A to je bilo le golo farbanje javnosti, kajti leta 1901 je pisal dr. Tuma, v „Učiteljskem Tovarišu“, da je „simpatično sprejemal odpor učiteljev proti abstinencijski“ in da je dal učiteljstvu ravnopravnost prav, da je zahtevalo aktivno politiko.

Kakor Vrtovcu, je informiral dr. Tuma o abstinencijski tudi Gabrščeka, ured-

nik „Soče“. Ta politični otročaj je potem povedal v „Soči“ 18. aprila 1899 Italijanom in vladi, da med slovenskimi poslanci ni edinstva glede abstinence in je kasneje v svoji strasti in politični kratkovidnosti celo izblebetal, da so bile zapuščice, ki so odobravale abstinenco, večinoma naročene!

Kar niso škodovali abstinencijski politiki žurnalisti, katerim je dajal Tuma informacije, ji je škodoval on sam. Na občnem zboru „Sloge“ 25. maja l. 1899. je nastopil proti dr. Gregorčiču in abstinencijski. Ker je pa zadel na odločen odpor, je sam predlagal dr. Gregorčiča za predsednika „Sloge“ in je zatrjeval, da hoče z njim složno sodelovati. A še tisti dan je šel za dr. Gregorčičevim hrbotom h kardinalu, ter se z njim razgovarjal zaradi vstopa v deželni zbor. 26. maja so imeli slov. poslanci klubovo sejo, v kateri so se posvetovali, kaj naj bi storili, ko bi šel kardinal zopet v deželni zbor. Povedali smo že, da so sklenili odložiti mandate, ako bi deželni zbor postal sklepčen brez slovenskih poslancev. Pri tem posvetovanju je bil tudi dr. Tuma navzoč in je soglašal s sklepom ostalih sopolancev ter je z njimi vred podpisal pismo do kardinala. A niti znil ni o tem, da je bil prejšnji dan pri kardinalu ter da se je z njim razgovarjal glede vstopa v deželni zbor. 29. maja je šel h grofu Coroniniju ter mu povedal, da se hoče pogajati z dr. Pajerjem zaradi vstopa v deželni zbor. Pri tej priliki je izjavil, da je on pripravljen iti v deželni zbor, če bi tega tudi nobeden drugi slovenski poslanec ne storil.

Meseca avgusta je izdal v članku „Abstinencijska“ vse klubove tajnosti obravnave in glasovanja glede abstinence; meseca decembra je celó postal v Trst zaupno osebo, ki je nagovarjala vlado, naj razpusti deželni zbor, češ, da je ljudstvo proti abstinencijski, in da pojdejo novi — seveda Tumovi — poslanci v deželni zbor.

S takim rovanjem in spletkarjenjem je dr. Tuma in njegov tedanji oproda Gabršček abstinencijsko politiko popolnoma diskreditirali. Italijani in vlada so zdaj vedeli, da je med slovenskimi poslanci tudi eden, ki je pripravljen opustiti abstinenco ter omogočiti sklepčnost deželnega zbora — in abstinencijska politika slovenskih poslancev je bila le še — prazen strah. Italijanski poslanci so bili že pri prvih pogajanjih privolili v marsikatero zahtevo slovenskih poslancev in so bili razpoloženi privoliti tudi še v nadaljne zahteve. Ko so pa videli, da ni na slovenski strani jedinstva, niso hoteli nič več privoliti in začeli so se celó temu umikati, kar so bili že poprej pripravljeno dovoliti. Pogajanja med slovenskimi in italijanskimi poslanci so se potem popolnoma razbila, slovenski poslanci so šli v deželni zbor praznih rok, in tri leta so bila izgubljena. — Slovenci niso s svojo abstinenco nič dosegli. Zakaj ne? Na to vprašanje je odgovoril Gabršček v „Soči“ leta 1899 z besedami: „Očividno zategadel ne, ker so mero-dajni krogi vedeli, da slovenski poslanci v tem pogledu niso jedini.“ Kdo je rušil edinstvo med slovenskimi poslanci? Dr. Tuma. Kdo je razkril Italijanom in vladi, da niso slovenski poslanci gledé abstinence edini? Gabršček in njegova „Soča“. Zato pa sta Tuma in Gabršček kriva, da so Lah odklonili slovenske povsem opravičene zahteve. Posledica tega je, da ni dobilo učiteljstvo zvišanih plač, da nimamo v Gorici slovenske mestne šole, da so Italijani še vedno absolutni gospodarji v deželni zboru in odboru, skratka, dobo „suhih let“ imata dr. Tuma in Gabršček na svoji vesti.

Odklonitev slovenskih zahtev je bila voda na dr. Tumov mlin. Ko bi bili Italijani te zahteve sprejeli, bil bil zavladal mir na Goriškem, in pozicija dr. Gregorčiča in grofa Coroninija, ki sta pri pogajanjih z Italijani zastopala Slovence, bi bila postala vsled takega vspeha še trdnejša.

V dobi miru in zadovoljnosti pa bi bil goriški razkol nemogoč, dr. Tumov načrt neizvršljiv. Dr. Tuma, ki je hlepel že od nekdaj po primatu med goriškimi Slovenci, je hotel imeti svojo stranko, po kateri naj bi splezal na vrhunec. Ko so se leta 1899 vršila pogajanja z Italijani glede slovenskih zahtev, je bil načrt že zasnovan, kako naj se složno delovanje goriških Slovencev razbije ter omogoči ustanovitev nove stranke. To dejstvo opisuje Gabršček v „Soči“ z besedami: „Ko so poslanci kovali ona slovita pisma

na dr. Pajerja — smo že imeli sedanji razkol.“

Dr. Tuma je intrigiral iz sebičnih strankarskih nagibov proti abstinencijski politiki slovenskih poslancev, ker ni privoščil uspehov dr. Gregorčiču in njegovim sodrugom ter upal priti potom razkola do svojega cilja. Saj ni mogel ta človek nikdar prikrivati svoje zavisti do vsega, kar ni izšlo iz njegovih možgan, saj je metal povsod le polena pod noge drugim, ki so se trudili, da bi kaj dosegli. Ko je spravljal ad absurdum abstinenco slovenskih poslancev, je ustanovil s pomočjo Gabrščekovo svojo stranko, razbegal naše ljudstvo in zanetil sovraštvo po deželi. Pri zadnjih deželnozbornskih volitvah je propadla sicer večina kandidatov nove stranke, a izvoljen je bil žalibog dr. Tuma. Politični položaj v deželni zboru je ostal takošen, kakoršen je bil pred abstinenco: Lah imajo večino, Slovenci smo zopet v manjšini. Da bi mogla slovenska manjšina s skrajnim korakom doseči večjih uspehov, o tem ni po britkih skušnjah prejšnjih let niti govora, dokler je med slovenskimi poslanci nesialni, nedosledni, nezanesljivi človeški stvor, kateremu je ime dr. Tuma. Kot manjšina smo izročeni — da rabimo Gabrščekove besede iz leta 1900 — laški večini skoro da v milost in nemilost. Besede, katere je govoril dr. Tuma istega leta na shodu v Dol. Vrtojbi, veljajo tudi danes, da je namreč 10 slovenskih poslancev proti 11 laškim brez vsake veljave in moči in da slovenski poslanci ne smejo drugega zahtevati nego miloščino občinam in okrajem.

III.

Kakor smo že povedali, se je dr. Tuma na shodu v Vrtojbi izrazil, da naši poslanci ne smejo drugega zahtevati nego le miloščino občinam in okrajem. Naši poslanci so tudi res v tem pogledu v zadnjih zasedanjih deželnega zbora dosegli, kar more manjšina sploh doseči. S previdnim, modrim postopanjem so iztisnili iz laške večine za svoje volilce kolikor je bilo mogoče. Saj je morala še celó zlovoljna „Soča“ priznati, da so se v lanskem zasedanju res dale precejšnje svote tudi za slovenski del dežele.

Zdaj pa pogledjmo hujskače okolo „Soče“!

Kar so v prejšnjih letih priznavali kot edin vzrok slovenskih neuspehov v deželni zboru in odboru, tega nočejo zdaj nikakor več priznati, čeravno imajo Italijani še vedno večino v deželni zboru in odboru. Zdaj ne iščejo več vzroka naših neuspehov v laški „premoči“, v laški večini, zdej trdijo, da je „izgovor“ smo v manjšini! le predrzno slepilo!

Poprej so trdili, da je na slovenski strani, dokler ne pridemo v deželni zboru do večine, mogoča le politika drobtinice. Zdaj pa pišejo: „Gregorčiču in pajdašem je mar edino le še to, koliko pade denarja s Pajerjeve mize za Slovence: za ceste, kak vodnjak, nekaj podpor občinam, par stotin za „Šolski Dom“. To očitajo zdaj dr. Gregorčiču zlovoljni, nedosledni hujskači, ki so poprej trdili, da kaj drugega sploh ni mogoče doseči, dokler smo v manjšini, da „slovenski poslanci ne smejo drugega zahtevati nego miloščino občinam in okrajem.“

Leta 1900 so trdili, da so Italijani absolutni gospodarji v deželni zboru, da Italijani skrbijo več za Furlanijo kakor za slovenski del dežele in da ti čiji vzrok temu le v premoči Lahov v deželni zboru. Zdaj pa trdijo ti obrekovalci, da je podkupil dr. Pajer „klerikalce“ s sklado kronic, da je razdelil med nje zaslužke in da vlada še le od takrat naprej v deželni hiši le laška volja, da še le od takrat odločajo v vsem Lah, ki poznajo le sebe, Slovence po mečejo drobtinice pod noge.

Ta „skleda kronic“ ima svojo zanimivo zgodovino. Nismo bili mi, bila je „Soča“, ki je pred deželnozbornskimi volitvami zahtevala že leta 1900 zvišanje plač deželnih uradnikov in deželnih odbornikov. Po ustanovitvi dr. Tumove stranke je trdila, da so deželni odborniki veliko preveč obloženi z delom in tako slabo plačani kakor v nobeni drugi deželi. Plače deželnih uradnikov je imenovala majhne in upravnosramotne ter zahtevala, da se zvišajo. Plače so se tudi res prav izdatno povišale, dr. Tu-

moja stranka je bila že določila svoja kandidata za deželni odbor, namreč dva kranjska rojaka, izmed katerih je bil prišel eden na Goriško še le kratko pred deželnozbornimi volitvami. Stranka je imela že vse pripravljeno, tudi „zasluzki“ so bili na papirju razdeljeni — manjkalo je le še srečen izid volitev. Pri deželnozbornih volitvah je prodrila nova stranka le s tremi kandidati, in v deželni odbor sta bila izvoljena po parlamentarnem običaju kandidata večine slovenskih poslancev. S tem je splavala „skleda kronice“ po Soči, in „Soča“ je začela zdaj razsajati, zmerjati in hujskati. Enega deželnega odbornika je zmerjala s kvintatom neoprabne žegnane mase, drugega s kvintalom neoprabne nežegnane mase. Dr. Gregorčiča in njegove sodruge imenuje prodance, Pajerjeve hlapce, izdajalce slovenskih interesov itd. tri „napredne“ poslance po povzdiguje v deveta nebesa, češ, 10 takih poslancev bi premenilo popolnoma položaj v deželni hiši. Proti slovenskim poslancem hujska „Soča“ še posebno kmečki stan, za katerega se ni brigala, dokler je operirala s trgovci in obrtniki. Še le izid zadnjih deželnozbornih volitev jo je poučil, da pri nas odloča pri volitvah kmečko ljudstvo. Od takrat naprej hujska kmeta proti „klerikalnim“ poslancem, češ, ti „prodanci“ se ne brigajo za kmeta, od takrat naprej se štuli za zaščitnico kmetijskega ljudstva. Jasno je, da je to le brezvestno hujskanje, le nesramen lov na kmetijske volivce zaradi — skleda kronice.

On — hvaležni sinko.

Državnozbornske volitve se bližajo hitrimi koraki in naravno je, da vzbujajo marsikoga k urnejšemu delovanju nego je bil sicer vajen. Delavnost se Njemu ne more odrekati, kajti povsod se vidijo strahovite posledice njegovega nesrečnega „dela“. Vendar ne dá se tajiti, da tudi On je podvojil svojo delavnost, odkar so razpisane državnozbornske volitve, in da v svojih zmešanih, nasprotujočih si duševnih proizvodih se spominja posebno rad „svojega očeta“ na način, ki je lasten le skrbno vzgojenemu sinu, ki se trudi poplačati dobrote, katere je prejel od „svojega očeta“.

Na dr. Gregorčiču ni bilo najti dobre dlake; a nakrat je On iztuhtal, da dr. Gregorčič je nekaj stvaritelj in gospodar sedanjega narodno-gospodarskega položaja v deželi; to pa le radi tega trdi, da bi mogel „svojemu očetu“ poribati pod nos, da on je kriv krivic, ki se v deželi v resnici godé, ali katere se hvaležni sinček sproti, kakor zahtevajo stavci, izmišljuje in pomnožuje iz plemenitega namena, da bi „svojega očeta“ pred svetom očrnil in osramotil.

Dr. Gregorčič ne zanika svojega sodelovanja pri ureditvi deželnih financ, na katere sedaj deželni zbor in odbor s ponosom kažeta, vendar pa ne prisvaja sebi vseh dotičnih zaslug, marveč jih prijateljski in brez zavisti deli s svojimi tovariši v zboru in odboru. Ponosen je tudi on na finančne uspehe v deželi, ki so se posrečili sedanjemu zboru in odboru v meri, katere niti sami niso pričakovali. Brez strahu, da bi mu mogel kdo ugovarjati, trdi dr. Gregorčič, da v nobeni dobi se ni storilo za gospodarstvo in kmetijstvo toliko, kakor v sedanji dobi.

A z žalostjo mora priznati in znova javno poboti, da On, hvaležni sinko, ki toči krokodilove solze in se norčuje z resnico, je z vsemi štirimi deloval proti zboljšanju deželnih in občinskih financ, in sicer iz strankarskih in osebnih razlogov. Ko je govor o narodnem gospodarstvu na Goriškem, naj se skrijejo, kakor miši v luknje vsi tisti, ki so delovali potom tiska in govora za kapitalista in bankirja na škodo ubogega davkoplačevalca, katerega se zdaj dobrikajo, katerega bi radi premotili. Oškodovali so deželo in občine pri užitnini za visoke zneske; in zdaj se drznejo v svoji nesramnosti povzdigovati celo proti rešiteljem dežele. Take bloje je zmožna le naprednjaška brezstidnost.

Hvaležni sinko očita „svojemu očetu“, da je Pajerjev hlapec. Ni nam treba ponavljati, da je to očitjanje povsem iz trte zvito; a tega nočemo zamolčati, da se je ta, oziroma njegova stranka veliko prizadevala, da bi ga Pajer vzela za hlapca, česar ta ni hotel storiti, dobro računajoč, da ako On s „svojim

očetom“ tako postopa, kakor je sploh znano, kako bo še le s svojim gospodarjem. Dr. Graziadio, prvi kriminalist v deželi, je bil posredovalec ter ni opustil nobene prilike, da ne bi bil silil na sodelovanje italijanskih zastopnikov s slovensko napredno stranko. Vse zastoj. Oni, ki so se silili in so bili pripravljeno k žrtvam, niso bili sprejeti, ker Italijani jim niso upali in ker se jim je zdelo družba nekoliko čudna. Dr. Gregorčič se ni nikomur usiljeval in se ni z nikomur vezal, pa je dobro izhajal s Pajerjem in z Italijani, ker so mu z upali in so ga spoštovali kot moža, o katerem se vé, kaj je v njem. Oni, ki so iskali zveze in so bili zavrnjeni, se hudujejo ter očitajo dr. Gregorčiču, da je tak, kakoršni so hoteli oni biti.

Ali se on ne spominja, kakšna dogovorjenja med Italijani in slovensko napredno stranko so se vršila v početku sedanje dobe radi odborništva? Ali On ne vé, kako je odposlanec slovenske napredne stranke pred ožjo volitvijo za državni zbor šel v Italijanski liberalni tabor, da bi se tam „informiral“, kakor je sam priznal, kako reči stoji? Ali On ne vé, zakaj so Italijani glasovali za potrditev druge izvolitve dr. Treota, dasi je bila še bolj nepostavna kot prva? Ali On ne vé, za kakšne pogoje je bila pripravljena slov. napredna stranka pri tej priliki? Ali je On pozabil, kako so naprednjaki razglašali v dunajskih listih pred zadnjimi volitvami, da bodo složno postopali z Italijani v deželnem zboru? Ali je On pozabil, kako je dr. Tuma v javni seji ponujal roko italijanski stranki na podlagi svobodomiselnih načel?

Stranka, ki je toliko storila, da bi se vdinjala pri Lahih, ki je bila sramotno odgnana s svojo prošnjo, ker jej niso upali in niso imeli nikakih želj po njeni družbi, se zadirja v dr. Gregorčiča, ker uživa splošno spoštovanje pri Slovencih in Lahih in je s svojim zmernim, previdnim postopanjem dosegel, kar je bilo mogoče doseči.

Da zna dr. Gregorčič tudi odločno nastopiti, kadar potreba nanese, lahko potrdijo njegovi tovariši, ki morajo pričati, da so se več ko enkrat razpravljali in sklepali skrajni koraki v klubu, ki so pa postali potem nepotrební, ker so se dotične zadeve po njegovem posredovanju poravnale.

Takih mož potrebujemo; ne pa kričačev, ki samo razdirajo, kar drugi zidajo, in prepri sejejo, kamor pridejo.

Volitve v Gorah.

Dolgo časa je pekel Kramarjev Drejc iz bližnjega Kobarida svoje kandidate za državni zbor. Pravim: Drejc in svoji, ker že tudi tu v Gorah vemo, da je cela bivša „liberalna“, potem „naprednjaška“, zdaj neki „ljudska“ stranka Drejc sam. V Gorici veže mlade, neizkušene ljudi nase v „Zadrugo“ in „Posojilnico“, na deželi pa z lažmi v „Soči“. Dolgo časa je pekel, slednjič je privlekel nam za lase iz peči našega g. dohtarja iz Tolmina. Teško je šlo, ker se je g. dohtar branil do zadnjega hipa z vsemi štirimi. Zameril se mu je bil Drejc in njegov „štab“ pred leti, zato je pobegnil k nam v Tolmin. Koristoloven pastir, koristolovna čreda! Govorilo se je pri nas, da sta si prišla takrat v Gorici dva dohtarja navskriž, t. j. naš naš tolminski in pa tisti kraški, ki je nam prišel pret nedeljo na Grahovo ponujat našega dohtarja in o katerem so pravili, da je koncipijent pri dohtarju Gilčvertu v Gorici. Šlo se je namreč, kdo bo dohtar pri tisti „Zadrugi“ v „Trgovskem Domu“, kar nese na leto neki več, kakor zasluži naš duhovnik v dvajsetih letih. In zmagal je kraški dohtar našega tolminskega. Ta pa — ne bodi len — je pokazal Drejcu in celemu „štabu“ figo in utekel v Tolmin. In prav je imel. Vsak delavec je vreden plačila. Ko sta Drejc in tisti dohtar Tema upejljal liberalizem v Gorici, se je vzdramil na liberalnem polju tudi naš tolminski dohtar, ki je živel takrat še v Gorici. Vse se je pri nas čudilo, ko smo čitali njegovo ime zaporedoma v „Soči“. Od kod naenkrat taka agilnost, taka delavnost, smo se izpraševali. Edni so rekali: Gospod je prepričan „liberalac“, zdaj je prišel njegov čas, žrtvuje se za svoje politično prepričanje; drugi so pa rekli: Počakajmo, bomo videli, kako se stvar razvije. In razvila se je prej, ko smo mislili. Ko volkovi lovijo plen, so edini,

ko ga vjamejo, se stepejo. In plen so bile tu „svitle kronice“, katere daja za služiti svojemu odvetniku tista „Zadruga“ v „Trg. Domu“. Ko je bil tisti kraški dohtar še v Postojni, sta ga Drejc in dr. Tema zvalila v Gorico, kazaje mu na „svitle kronice“ deželnega odborništva. Ali to je bil račun brez krčmarja. Krčmar so bile naše deželnozbornske volitve. Kraški dohtar pa je hotel imeti obljubljenе zasluzke. Deželni odbor je zaprl mošnjček, morala ga je odpreti „Zadruga“ v „Trg. Domu“. Naš tolminski dohtar ni pa gledal tega z mirnim očesom. Potil se je že par let za „liberalizem“, in to ni bilo njemu tako lahko. „Liberalizem“ brez zasluzka naj hudič vzame, si je mislil, in ker mu je zadnjega odnesel kraški dohtar, je prvega zabrusil Drejcu v obraz, in hajd v Tolmin! Tako je končal prvi akt komedije, o drugem prihodnjič.

Laharnarjevemu obrekovalcu nekaj odgovora.

Iz Avbera.

Gromelo bode v liberalnem taboru, da se z nedostojnimi sredstvi in hinavsko blati čast svojega bližnjega. Tega pa ne vidijo sfanatizirani liberalčki, da nosi sleherna številka Drejceve „Soče“, ki ugleda luč dneva, v sebi več gnjusobe, obrekovanja in laži iz kaluž, preštetih kraških pudret-agentov, kakor bi se upal najboljši list napisati v enem letu.

Čital sem v 42. šte. „Soče“ dopis iz Avbera, v katerem si upa dopisnik zastopati mnenje vseh občinarjev. Mera potrpežljivosti je polna. Klin s klinom! Pokazati hočem javnosti, kolika resnicoljubnost vlada v sedanjem volilnem boju v nasprotnem taboru.

Naše ljudstvo se briga z veliko vnemo za predstoječe državnozbornske volitve, nikakor pa se ne navdušuje za strokovnjaka v kmetijstvu, ker ne bode potrebovalo na Dunaju poslanca, ki bode v zbornici cepil trte in lovil uši, ampak takega, ki bode z vso vnemo sledil razpravam v zbornici in bode uporabljal vsak ugoden trenutek in vsako priliko koristiti svojim volivcem. To pa bode dosegel le tisti, ki je na političnem polju popolnoma dozorel ne pa le zadostno naobražen. Če pa je, „Sočin“ dopisnik iz Avbera prepričan, da bode morebiti Štrekelj, ki se še v deželnem zboru ni skazal kot poseben in spreten politik, uspešno deloval v državnem zboru, ni še rečeno, da so že vsi Avberci istega mnenja, in da so že prisegli na dopisnikovo zastavo. 14. maja šele se bode pokazala resnična volja in misel vseh zavednih Avbercev in Kraševcev in nič poprej. Saj je še vsem Avbercem dobro v spominu, kako je večni županski kandidat že sedel v mislih na županskem stolcu, kako se je že vozil celo po nakelski županiji, misleč, da nosi že županski portfelj v žepu, kako je na predvečer napivala večina starašin novemu županu — ali ljudska volja in tisti prekl... plakati so ga drugi dan zvrnili — — — —. Minuli so časi, ko je volja enega ali dveh kričačev morala biti volja vseh. Ne vino, ne deuar, ne tepež, ne puškina kopita in tudi ne sladke besede ne bodo odločevale, ampak prosta ljudska volja po dobro premišljenem preudarku.

Res je naš kmet trpin. Ali trpin ni postal šele meseca marca ali aprila, ampak je trpin že leta in leta. Avberski in sploh kraški kmet je bil trpin že takrat, ko je liberalni Treo in njegov štab kupoval po Krasu častno občanstvo. Jedli so kupci že v drugih krajih „peršut“, dokler ni „Kraški vrh“ rešil laži-napredne časti. Ubogi trpin kmet je zaslužil zato, da je delal po volji svojih mogotcev, da ga dopisnik primerja z „Miškotom“. Niso li krivi tega ravno tisti, za katere se poganja dopisnik. Ni li po hvallisanju in povzdigovanju Štrekeljevem na nekem shodu o samem sebi rekel Treo: „Mi nismo ničesar storili!“ Pa pravi dopisnik, da klerikalci delajo proti ljudstvu.

Vprašamo ga: Kako pa je delal liberalni Treo za svoje dobrotnike Avcerce in sploh za svoje volilce v deželnem zboru? Kako je delal kmet Gabršček za svoje volilce v državnem zboru?

Pojasnite, dopisnik, županski kandidat, tajnik, raje ljudstvu po podatkih županskih in deželnih proračunov, koliko koristi doprinaša kmetu le vinska užitnina 1. vasi, 2. deželi, katero so dosegli zgolj tisti, katere imenuje dopisnik kmetijske sovražnike. Te podpore pa, o katerih kriči danes liberalni tabor, da sta jih dosegla Treo in Štrekelj za kmeta, se ne bi bile nikdar izvršile, ko ne bi bilo klerikalcev, ki so šli po kostanj v ogenj. Kako je lahko brati in predlagati v deželnem zboru prošnje in resolucije skrapane s pomočjo vseh liberalnih doktorjev, katere mogočno prebira Štrekelj kot sad svojih možgan in iste tudi doseči, ko se je našel precejšnjev zaklad, katerega sta pa hotela pahniti v žep milijonarja Gorupa. Ali niso klerikalci koristili kmetu več le s tem dejanjem, kakor liberalci odkar je njih stranka ugledala luč sveta.

Dalje pravi dopisun, da je klerikalna stranka nasprotnica ljudstva, ker usiljuje Laharnarja, ki ima od vlade vezane roke, ki je vladen kandidat in je bil mogočen glavar.

Dr. Laharnar ni vladen kandidat, ker ga ni vlada prisilila, da kandidira odlični kraški rodoljubi in župani, ki poznajo njegove zmožnosti in njegovo čuteče srce za ljudstvo bolje kakor dopisnik. Njegovemu glasu in prošnji se je udal, kar jasno kažejo razna pisma.

Dr. Laharnar nima vezanih rok 1) ker se službi odpove po izvolitvi in 2) sploh ne, ker je vlada odgovorna parlamentu ne pa državnim poslancem vladi. Če pa misli dopisun, da je Laharnar vezanih rok, je že bolj zavezan vladi c. kr. vinarski nadzornik A. Štrekelj in odvisen od iste, ker je njenega plačila potreben, da preživi sebe in družino. Delavec ki služi je od gospodarja odvisen, če se pa gospodarju odpove in uživa le užitek tega, kar si je sam založil, ni od gospodarja več odvisen.

Krutež in ošabnež pa Laharnar nikdar ni bil. Poznal je v službi le eno pot, pot resnice in pravice. Če pa Laharnar ni hotel pripoznati „protekcionsistema“, in da je v njegovih očeh priprost trpin istovreden kakor vaški mogočnej, ter se ni hotel z istim bratiti in se mu prilizovati, ampak ga za prestopke kaznoval, tako tudi dopisnika iz Avbera, ni s tem rečeno, da je bil krut in mogočen.

Ravnega, pravicoljubnega in poštenega človeka, ki se ne da ne po prijateljih, ne z denarjem in ne s hinavsko-sladko besedo odvrniti od pravične poti in ki z vso odločnostjo hrepeni in zahteva in tudi sam hodi po poti resnice, pravice in jednakopravnosti bodisi sedaj pa za veleposestnika ali ubogega trpina, takepa človeka potrebujemo, da bo nas zastopal in neizprosno zahteval naše pravice. Dr. Laharnar se je v tem oziru pokazal za časa svojega službovanja v Sežani kot jeklen značaj in trdno smo uverjeni, da nas bode on zastopal in z isto odločnostjo in „krutostjo“ zahteval v državnem zboru naše pravice.

Klerikalci ga nam nikakor ne silijo, kakor trdi dopisnik, to je navada nasprotnikov naših, oni nam ga le priporočujejo. Sila je pri tej kandidaturi brezpotrebna, ker gluhi in slepi mora biti in maslo mora imeti za možgane tisti, ki bi ne uvidel, da je samostojen, neodvisen in v politiki popolnoma izvežban dr. Laharnar bolji kakor c. kr. kmet Štrekelj, ki bi bil kimavec, pokorni sluga in slepi izvrševalec Gabrščekovih in njegovega odbora načrtov v državni zbornici.

Višek smešnosti, hudobe in lažnjivega obrekovanja pa kaže dopisun v koncu svojega sfanatiziranega dopisa. On pravi: Občine so imenovala Laharnarja častnim občanom zato, da bi se njegova krutost bolj ublažila.

Pozivam fantasta, naj imenuje samo eno občino izmed 13., ki je storila to iz

uzroka, katerega on navaja. Misli morda dopisnik, da razpolagajo in prodajajo po 400 K tudi druge občine častna občanstva in to še takim možem, katerega niti vse starejšinstvo ne pozna in ki nimajo niti trohice zaslug za občino kakor v Avberu. Grozno se motiš. Kraševce si in vendar Kraševcev ne poznaš.

Preidem k nagajanju Sežancev in k vodnjaku za Avber. Ko bi bili občinarji naših vasi na Krasu bolj edini in se med seboj tako ne kavsali in zavidali, bi se bil marsikateri lep Laharnarjev načrt uresničil, marsikateri tisočak bi bil privandral na Kras. Pri vprašanju vodnjakov hotel je sleherni ga imeti pred svojo hišo. To povej dopisniku svetu, kako si motil in podpihoval ljudi misleč, jaz imam vodnjak, za druge mi ni mari, tako dolgo, da je padel načrt za vodnjak pred cerkvijo na trgu. Kdo je kriv nesloga in zavist ali dr. Laharnar? In v Sežani! Sleherni gostilničar bi bil rad videl živinski trg pred svojo hišo, posebno pa znani galanter. Ker se niso mogli zediniti, so bili sejmali ustavljeni. Prašam te dopisnik kakšno hvaležnost pa uživa sedanji okr. glavbar od znanega galanterja in njegove bande, ker je dovolil tisti prostor za živinski trg kateri je bil galanterju najbolj ušče?

Dopisnik pravi dalje: Duhovščina ga sili in s tem deluje proti kmetu. Če ne bo nehala pride ob ves ugled. Vprašam te dopisnik kdo je več storil za ljudstvo, kdo je ljudstvo prebudil liberalci ali duhovščina? Kdo je pokazal kmetu, da je kmetijski stan opora in moč države? Kdo je pobudil kmeta do narodne zavednosti? Kateri stan se še dandanes neustrašeno trudi, da zadobi narodu pravice, katere mu pristojajo bodisi sedaj na Krasu, v Istri, na Kranjskem, v vsej monarhiji in po vsem svetu? Duhovščina in šola. In isti buditelji naroda, ista stranka, ki je v naši Avstriji dosegla, da se bode upošteval vsaj nekoliko ljudski glas in volja, ne pa volja mogotcev, naj ob tem veličnem trenutku na ukaz kakšnega falirane študenta in njegovega repenčajočega tovariša, nekdanjega njegovega največjega sovražnika, molči? O ne, nikdar ne! S tem delom za pravičnega, poštenega in neomadeževanega kandidata si bode duhovščina na ugledu le pridobila nikdar pa izgubila. Da pa dopisunče ne spoštuje duhovščine in deluje na to, da bi ga v tem tudi drugi posnemali vedo vsi in tudi, zakaj. Kako bi se dalo v času službe božje, če bi vlovil na svojo mrežo kaj več kalinov, spiti marsikateri liter, karte in kroglice bi se marsikaterikrat lahko prevrgle in marsikatera hudobna spletkica bi se v tem času dala zmeniti in izvršiti, ko bi Avberci te poslušali.

Tomajskim agitatorjem smo pošteno povedali, da so jo odkurili z dolgim nosom. Tako pravi dopisun. Natančneje sem se informiral, ker me je stvar zanimala, posebno pa, koliko resnice je na stvari. Res so bili nekateri Tomajci v Avberu ali agitacija jim ni bila v mislih. Ker se pa sploh mnogo govori o politiki, zasukal se je pogovor tudi na vprašanje kandidatov. Povem ti, dragi dopisnik kratkega spomina, in vsej javnosti, da niso slišali nobene in tudi odkurili jo niso, ampak naravnost povedano: Prljazno so bili sprejeti, ljubeznivo postreženi, igrali so na kroglice, po se pogovarjali, in liberalnega kričača prepričali, da bi bil Laharnar v slučaju izvolitve mož na pravem mestu, in bolji kakor Štrekelj. Prijazno so se poslovlili pozno zvečer, pa se upaš reči, da so jih slišali in jo odkurili, ko se vendar govori po Avberu, da se celo nadeja nekaj žlahte — v Tomaju — kaj ne.... Kdo ima daljši nos? ... Altro che odkurili in pošteno povedali. Povej jasneje kdo jo je odkuril in komu ste jih povedali pa boš zvedel še kaj več, da bodo plavi in črni lasje postali sivi, in tudi kaj je odgovoril eden sam ne pa mi Avberci. Konečno pravi dopisnik: Za smeh skrbi s svojo kandidaturom Lojze Večerina.

O ne, se motiš. Lojze Večerina je pomilovanja vreden človek, za smeh pa skrbi po skalovitem Krasu kompanija Štrekeljevih

agitatorjev, način njih agitacije in sredstva katera uporabljajo.

Kričači, nezreli fantolini, nekaj propalic, nekaj maslenih loncev, falirani študenti, nekaj frakarjev, nekaj oseb, ki stoje na robu finančnega poloma in rancega — — — Pipana tomajskega — — žlahta.

Take ljudi naši Kraševci dobro poznajo in obdarujejo njih trud s tem, da jim ničesar ne verjamejo in ne zaupajo. Prej in slej ti ljudje kmeta ne poznajo, ob času volitve pa, ko je treba da oni dosegajo svoje namene nas potrebujejo in se nam hlinijo. Ali minila je doba njih gospodstva na Krasu. Napredna stranka nam je že odprla oči, da je napredna v laži in samohvali, nazadnjaška pa v olajševanju bede kmetskega stanu.

Nam Kraševcem silijo kmeta in obrekujejo učenega doktorja, v isti sapi pa usiljuje goriški okolici c. kr. uradnika in Tolmincem dohtarja. Kraševci tedaj v očeh napredne stranke niso vredni, da bi nas doktor in odlični politik zastopal, ampak kmet — ušivec — (pod tem imenom ga poznajo naši ljudje ker je iskal trtno uš) — mora biti, ki bo piskal na Gabersčekovo piščalko, da ostanemo zapostavljeni kakor smo bili do sedaj še naprej. Ali ušтели se bodo. 14. maja hočemo pokazati, da smo vredni tudi mi odličnega, učenega zastopnika, ne samo zadostnega, ki bode neodvisno zastopal naše težnje.

Za Štrekeljevo kandidaturom bomo pa poskrbeli s pojasnitvijo ne le, da ni spoštoval 4. božje zapovedi, ampak še z drugimi pojasnili, da se bode z isto zgodilo tako, kakor si je pred leti s kandidaturom dr. Staničevu.

Kandidat našega okraja je edino le dr. Peter Laharnar!

O priliki še kaj več!

Kraški sin.

Ali pojdemo voliti?

To se zna, da. In volili bomo v teh zmedenih časih za katoliško stranko. Pa tudi druge bomo pregovarjali za to ter jim izpodbijale razne varljive ugovore in izgovore proti dobrim volitvam. Menim pa, naj bi se to tudi v javnosti storilo.

1. Naveličal sem se teh volitev; vedno le volim in volim! Seveda ni prav prijetno; ali kaj se hoče; če mnogi izostanejo pri volitvah zato volitve se ne ponehajo. Saj je treba v človeškem življenju sploh večkrat ugrizniti v „kisel jabolko“, naj bo pa še to. Pametnik vzprejme, to, čemur se ni ogniti, kristjan pa stori to zaradi Boga in si vé napraviti „čednost iz sile.“

2. Moj glas ne bo odločil; saj opravijo tudi brez mene.

Tako pravi marsikateri in ostane doma. Kdor pa tako govori, kaže, da se ne zaveda svojih dolžnosti in to ni lepo za kristjana. Vprašam pa tudi: Ali pa veš, da res tvojemu glasu ne bo treba? Za naprej se tega ne more reči, in v mnogih slučajih je odločil en sam glas. Ako bi bila imela katoliško-narodna stranka en glas več, pa bi ne sedel liberalci v zbornici. — Ali ni tudi nekoliko častiljubje češ: če me hočejo imeti, kličejo naj me, vabijo in povzdigujejo? Za dobro stvar delati je treba brez povzdigovanja. Sicer pa, saj Te vabijo z agitiranjem in prigovarjanjem o javnosti, na shodih in zasebno. — Neki bogati Anglež je bival na letovišču v Abladisu na Tirolskem. Bil je tam prav zadovoljen. Kar mahoma izgine — v Londonu so bile volitve. Napravil je pot okoli 300 milj, ostal je v Londonu par ur, oddal svoj glas in se vrnil nazaj na Tirolsko. Klobuk z glave pred tako značajnostjo in stanovitnostjo! Tudi letos smo videli na pr. na Nemškem, da so šli starčki v visoki starosti vendar še voliti in pomagat katoličanom do zmage. Take šole nam je treba!

3. Pri vednih volitvah se izgubi čas in zapravi denar.

Če tudi; pa tu gre za to, da se izpolni dolžnost in božjo voljo; in tedaj nisi oproščen zaradi izgube časa in denarja in je tudi za to porabljen čas in potrebno izdati denar dobro obrnjen.

Kaj pa storijo in žrtvujejo nasprot-

niki? Ne boj se žrtvovati časa in denarja, ampak če skušajo vkupiti ugodni uspeh, kar je sicer zabranjeno.

Poslanec Auspic je bil poslal županu v Strasnico 2000 fl. za „šolske potrebe;“ ali župan mu jih je vrnil.

4. Premalo poznam moža, kojemu naj dam svoj glas; saj ne vém, ali bo na zadnje prav.

Tega se ne more zahtevati, da bi vsako poznal kandidate t. j. ponudnike za poslanski sedež. Ali zato pa so po mestih katol. narodni volilni odbori t. j. združili se več odločnih mož skupaj, ki imajo ime in so na glasu kot dobri katoličani in razumni možje. Ti se skrbno posvetujejo, kateri možje bi bili sposobni za poslance in jih potem nasvetujejo. Takim se lahko da glas z dobro vestjo. Tedaj ta težkoča odpade. Torej nobega voliti, kdor ni voljen na podelni katoliškega programa in priporočen od katoliškega volil. odbora.

5. Če hočeš voliti po svojem prepričanju, si nakloniš sovrašto, zasmehujejo te, in se pozneje maščujejo nad teboj, in posebno te to težko zadene, če si trgovec ali obrtnik.

Tudi ta ugovor ne velja, in posebno zdaj ne, ko je volitev pismena in tajna. Saj nisi dolžan, vsakemu na nos obesiti, koga boš volil. Volilni listek se odda zaprt. In trdi pozneje po volitvah te ne sme nihče nadlegovati, ko bi prav izvedel, kako si volil, ker je to kaznjivo po novem zakonu. — In naposled: če bi tudi imel trpeti radi izpolnjevanja svojih dolžnosti, moraš to vsprejeti, če hočeš ostati značajan mož in še veljati pred Bogom kot katoličan. Saj moramo biti pripravljene kot kristjani „trpeti preganjanje zaradi pravice, t. j. zaradi izpolnjevanja dolžnosti in za dobro stvar; ravnati se moramo po pravilu.“ „Boga se boj ne boj se nikogar.“ — Ko bi ljudem dopadel, bi ne bil božji služabnik. — Ne bojte se teh, ki umorijo telo, ampak bojte se tega, ki moré pahniti telo in dušo v pekel.“ — Če se ne ravnamo po teh načelih, pa nismo dobri kristjani, in tudi svetnjakis na bodo zaničevali kot neznačajnike, kot plahune vetrnjake.

Knez Bismark je prišel k neki grofici, hotel je pregovoriti, naj ona pravi soproga do tega, da bo glasoval pri neki razpravi v drž. zboru. Kakor bi bil knez rad imel. Grofica pa odgovori: Gospod knez, treba je ravnati po svojem prepričanju, sicer je človek plahun (figa mož).

Na Irskem so hoteli spraviti v zbornico O'Conela da bi se ta boril za ljudske pravice. Bil pa je katoliški najemnik zaradi dolgov v ječi lustrskega gospoda. Par dni pred volitvijo se odpre ječa, zakupnika izpustijo in mu odpuste dolg, ali s pogojem, da ne bo volil O'Conela. Nesrečni mož je mislil na ženo in otroke in je omahoval, s teškim srcem je stopal k volitvi; ni vedel ali naj poslušata vest, ali naj gleda na lastno korist. Ta pa mu pride nasproti žena, in ko zapazi njegovo omahovanje, zakliče mu: „Kako nesrečnik!“ Ti hočeš zatajiti prostost Irske in svojo vero? — Ta beseda je izdala. volil je O'Conela, na to je šel spet v ječo k svojemu gospodu. Čast vrlemu možu, dvojno čast pa plemeniti ženi!

Na Poznanjskem so bili odpustili pred nekimi leti več tvorniških delavcev, ker so bili volili katoliško po svoji vesti. Tak delavec je vreden vse časti, sramota pa takemu judovskemu tvorničarju! Tako moško postopanje delavcev bo pripomoglo njim samim iz sužnosti, kjer so v nji.

6. Saj tudi od liberalcev postavljen kandidat je pošten in razumen mož in menim, da torej vendar prav volim.

Tega se ne more odobravati:

a.) Najprej je treba pri volitvah edinosti katoliško-narodnih volilcev. Prej naj razodenejo vol. odboru svoje mišljenje. želje in skušnje radi kakega kandidata, ako je pa potem postavljen kandidat, potem: treba edinosti, edinosti, edinosti z volilnim odborom; sicer se glasovi razcepijo in to koristi le nasprotnikom. Le edinost nas stori močne.

Liberalni kandidat je tudi pošten pravite: nič ni ukradel, nič ogoljufal, ni jemal sleparskih obresti, ni bil še v ječi — pošten je pred svetom! Ni dosti! Kaj je potrebno, da se bo poslanec res vestno udeleževal pri posvetovanjih? Ali je zato zadosti navadna poštenost v zmislu sveta? Ne, to še ni dovoljno poročstvo. Ali naj spominjam zglede o prejšnjih vo-

litvah? Papež Pij IX je dejal nekoč: „Samo ta, ki ima vero, ima tudi vest, in brezverni človek je hkratu tudi brezvesten. — Ravno tako sodi tudi ljudstvo, ko pravi: Ta človek nima vere, na tega ne dam nič. Še nikdar niso dokazali, da je ta nazor napačen, nasprotno nam dokazujejo vsakdanji dogodki, da je tako: kdor ni veren kristjan, nanj se ne moreš zanesti.“

V neki avstrijski občini je bil mož, ki je imel marsikatero dobro lastnost: bil je pošten, pravičen, značaj, trezen, razumen, znal je dobro brati in pisati; ali manjkalo mu je vere. Bil je voljen v župana. Ali postal je tat — izmaknil je več občinam denar.

Besede Pijeve se uresničujejo tudi pri poslancih in ministrih.

Torej, če manjka katoliške vere in zvestave vršenja vere tam ni zadostnega poročstva za dobrega poslanca. Nobenega poslanca voliti: kdor ni voljen na podlagi katoliškega programa in se ne izkazuje kot tak.

7. „Naj bi že bilo vse to, da bi le bilo s tem kaj pomagano; pa saj je vse eno, ali volimo tako ali tako; vkljub vednim volitvam vendar ni boljše.“

Katoličan mora misliti na to: Stori sem svojo dolžnost, več pred Bogom nisem odgovoren. Koliko najsvetejših dolžnosti bi človek ne izpolnil, ko bi gledal le na uspeh in bi jih opuščal, kadar bi tega ne pričakovali.

Izgovor je še nadalje neresničen. Prvič: ni res da nič dobrega ne dosežejo. Dosegli so dobri poslanci katoliški marsikaj, med drugim tudi to: da sme zdaj vsakdo voliti; da velja delavčev glas toliko kot grofov! — In če niso dosegli, je krivo, ker jih ni bilo več dobrih. Z naprej bodo skušali rešiti kmetiško vprašanje, ker kmečki stan propada. Treba bo razbremeniti kmečka posestva, nrediti pravično plačevanje davka; skrajšati vojaško službo, vpeljati splošno zavarovanje za starost, obvezno zavarovanje proti vremenskim in drugim nezgodam; ustaviti se zahtevam o brezverski šoli in o ločljivosti zakona! ...

Poglejmo na Francosko. Ljulje so sicer vršili kršč. dolžnosti; kar se tiče volitev pa: ali niso šli nič voliti, ali pa so volili brezverce. Ali se to ujema? Ali niso sami zakrivil, da so nastale take zmote, da so framasoni vzeli cerkve cerkv. oblastvom izgnali duhovnike, da so vpeljali svojevoljno zakonsko ločitev, brezversko šolo itd. Ljudje volilci so krivi, so krivi, so udeležni pred Bogom! Brani se vruga framasona, rogatega, zakaj si prejel tron in državljanske pravice?

Ali ni tudi drugje enako? Ko bi bili storili vsi katoliški volilci svojo dolžnost, bi se bil že pokazal uspeh.

V Belgiji so framasoni hudo stiskali katoličane. Ko so pa pri volitvah zmagali katoličani, je moralo odstopiti framasonsko ministerstvo, višji uradniki, ki so delali po njegovih navodilih, so bili odstavljene in mnoge napake odpravljene. Zganiti se je treba, podpirati vestno vis. vladarja z izvolitvijo krščanskih mož!

Če pa ne: ali bo čudo, če bodo tudi pri nas metali križ iz sodišč in šol, če bodo tudi pri nas vpeljevali rokovenjaške ciganske poroke samo pred svetno gosposko ter tajili sakramentalni značaj zakona. Ali nimajo občine še dovolj križev zaradi mnogih vladarjevskih ljudij, bankerta itd. Ali je treba še več prostosti? Ali ne delajo še dovolj preglavice ti otročaji vhljub temu, da se toliko zabičuje 4. zapovedi itd. ali hočete, da vas bodo lastni otroci topli po glavi, ko bodo prosti katol. ketehizma? Saj že zdaj ne priznavajo nobene veljave od brezvestnih ljudi našuntani. In zdaj hočejo te še s postavo potrditi! In to hočejo brezverni framasoni in liberalci, in ti pridejo gotovo s takimi nasveti in predlogi, sumo če se bodo upali in se bodo čutili dosti močne po številu!*) Ali ni kruti pregajalec katoliške vere in morilec svojih otrok in sebe, kdor v teh časih še voli liberalca, ki se ednači z brezvercem in framasonom, ki je hujski sovražnik katoličanom, nego Turek!

Če bi volitve ne dosegle drugega nego to, da se zabrani početje framasonov, je to že veliko.

„Kdor more dobro storiti, pa ga ne stori, mu je greh, pravi sv. Jakob.“ Torej čuvajte, da radi vaše nemarnosti ne bo narobe. Prav je dejal katoliški škof v Aneci-ju: „Ni ga trenutka v življenju,

*) Ljubljanski liberalci časnik se piše, da ni Boga in da je treba tudi pri nas francoskih postav. Podobno tudi goriški brezverski listi.

da bi smeli pozabiti svojo lastnost kot kristjani. Tudi pri volitvah se vere ne sme postavljati na stran. Ko pojedemo torej voliti, pomislimo: Volitev je važna reč, kaj pa pričakuje Bog od mene tu? Čim važnejša je dolžnost, ki jo vršimo, toliko bolj smo dolžni spoznati, kaj je božja volja. — Čas je, da ljudje izpoznajo važnost in vrednost volitev. Poglejte zopet na Nemško. Luterska vlada je razpustila zbornico, meneča, da bo de prišlo manj katoličanov v njo. Ali varala se je! Prej je bilo katoličanov 100, zdaj 104! Vsa čast takim izžolanim katoliškim volilcem pri volitvah.

Treba pa naposled tudi moliti za srečen izid, pa naj se liberalci še toliko križajo, najsi se nekateri „katoličani“ grozijo, da to ni prav. „Prazno je delo brez blagoslova z nebes.“ Delati — moliti! Kristus bo vendar zmagal vkljub framasonom in njih hlapcem!

Kako bomo volili?

Volivna komisija.

Volitev vodi posebna volivna komisija, ki obstoji iz 7 članov, vendar se pa sme dovoliti, da šteje v občinah, ki nimajo 1000 prebivalcev, volivna komisija le 5 članov. Po navadi je za vsak volivni kraj sestaviti posebno komisijo, le pri obsežnih in zelo obljudenih občinah sme politična oblast odrediti, da se v eni občini ali enem kraju postavi več volivnih komisij (n. pr. v Gorici). V takem slučaju se volivci razdele po abecedni ali pa po okrajih.

Zupanstvo mora skrbeti, da se volivni komisiji dodeli primeren prostor.

Volivni komisar.

Vsaki volivni komisiji prideli politična oblast in sicer za deželno glavno mesto deželna vlada, za druge kraje pa pristojno okrajno glavarstvo volivnega komisarja.

Ker je po novem volivnem redu vsaka občina volivni kraj in ker bo zato pomanjkovalo drž. upravnih uradnikov, zlasti še, ker se bodo vse volitve vršile na en dan, bo politična oblast morala izbrati tudi druge sposobne osebe za ta posel. Vsakdo je po postavi dolžan prevzeti posel volivnega komisarja, toda le v oni občini, kjer ima volivno pravico, ker bi sicer ne mogel voliti.

Dan volitve sicer ni uradno-prost, tudi redno ne odpade na tak dan šolski pouk, vendar se je zastopnik vlade opetovano izjavil, da se ne sme nikomur krati pravica, udeležiti se volitev in za ta čas zapustiti urad ali šolo.

Volivni komisar prideli vsaki volivni komisiji zapisnikarja, ki ima voditi volivni zapisnik in vanj vpisati vse važne dogodke, ki se vrše pri volitvi, zlasti pa vse odločbe, ki jih je sklenila komisija. Postava ne zabranjuje, da bi ne bil kak komisijeki član obenem zapisnikar. Po navadi ta posel prevzame občinski tajnik.

Kako se vrši volitev?

S pričetkom ure, ki je določena za izvršitev volitve, nastopi volivna komisija svoje pravno opravilo. Volivni komisar ni član volivne komisije in se tedaj tudi ne sme udeleževati glasovanja v njej. Mora pa med vsem volivnim opravilom skbeti za to, da se pri volitvi vzdržuje red in mir in da se izpolnjujejo določila volivnega reda; ne sme dopuščati, da bi se imeli na volišču govori za volivce ali se drugače agitiralo na volišču in da bi volivna komisija prestopala svoje področje. Kadar volivni komisar ne more zabraniti protizakonskih odredb ali sklepov volivne komisije, mora svoj ugovor zoper nje izrecno navesti v zapisniku o volitvi.

Takoj ob določeni uri se prične volitev brez ozira na število navzočih volilcev s tem, da se volivna komisija konstituira ali sestavi.

V volivno komisijo pošlje občinski zastop volivnega kraja tri volivce, a volivni komisar določi izmed volivcev v volivnem kraju tudi tri člane volivne komisije. Ako občina nima 1000 prebivalcev, sme obč. zastop izbrati le 2, volivni komisar pa 2 člana. Teh 6 oziroma 4 člani volijo potem z absolutno večino glasov enega člana, ki mora biti volivni upravičenec v volivnem kraju. Kadar se taka večina glasov, to je več kot polovica glasov ne združi na eno ime, tedaj je izvršiti drugo volitev; kadar se tudi pri drugi volitvi ne dobi absolutna večina, tedaj sedmega oziroma petega člana volivne komisije imenuje volivni komisar.

Teh sedem oziroma pet komisijkih članov izvoli potem iz svoje srede predsednika z relativno večino glasov, to je s tem, da se združi največ glasov na eno ime, pa bodisi, da se preseže polovica oddanih glasov, ali da se doseže ali pa tudi ne doseže. Kadar se glasovi enako porazdele (dva kandidata prejmeta po tri glasove, ali trije kandidati prejmo po dva glasa, vsi kandidati prejmo po en glas), razsodi žreb, ki ga vzdigne volivni komisar.

Kadar k volitvi ne pride toliko volivcev, kolikor je potrebnih za to, da se sestavi volivna komisija, tedaj izvrši opravila volivne komisije volivni komisar.

Sestavljena volivna komisija prevzame imenik volivcev, glasovnik in glasovni list (glasovni vpisnik).

Od teh odkaže predsednik en izvod glasovnika zapisnikarju; drug izvod pa enemu članu volivne komisije. Tudi nalogo uradnih glasovnic (druge so neveljavne) ime volivni komisar pri rokah, da na prošnjo izkazanih volivcev izda nove glasovnice namesto izgubljenih ali poškodovanih.

Vsak volivec sme svojo volivno pravico samo osebno izvrševati. Pooblaščenca ali odposlanca je tedaj prepovedano zavrniti.

Glasuje se brez izjeme z glasovnicami. Pri volitvi se smejo uporabljati samo oblastveno izdane glasovnice, drugače je volivni glas neveljaven.

Neposredno pred začetkom glasovanja se mora volivna komisija prepričati o tem, da je za vlaganje glasovnic določena volivna posoda prazna.

Oddajanje glasovnic.

Glasovanje se prične s tem, da člani volivne komisije oddajo svoje glasovnice. Na to oddajo glasovnice volivci. Na volišče se smejo le pripustiti le volivci, ki imajo izkaznice. Ko oddajo svoj glas, se imajo takoj odstraniti iz volivnega prostora. Tudi sme okrajno glavarstvo ali volivni komisar odrediti, da se volivci le posamezno spuste na volišče, če je to potrebno, da se volitev nemoteno izvrši.

Če žele stranke, ki se poganjajo za kandidate, sme okrajno glavarstvo dovoliti, da prisostvuje nekoliko strankinih zaupnikov (in sicer 2 do 5, v večjih mestih do 10) vsemu volivnemu dejanju do razglasitve izida oddaje glasovnic. Take zaupnike morajo stranke pred volitvijo naznaniti okrajnemu glavarstvu, ki izbere izmed njih primerno število upoštevajoč stranke, ki se potegujejo za volitev kakega kandidata.

Ti zaupniki nimajo razven pravice ugovarjati, kar velja za vse volivce sploh nobene druge oblasti.

Med volivnim dejanjem so prepovedani nagovori na volivce in drugače volivno agitiranje v volivnem prostoru kakor tudi v poslopju, kjer se vrši volitev in v bližnji okolici, kakor določi politična oblast.

Predsednik volivne komisije prevzame od vsakega volivca glasovnico, ki mu jo ta zganjeno poda, dene vsako posebej neodprto v volivno posodo ter pazi na to, da nihče namesto ene same ne odda več glasovnic.

Vsak volivec mora, oddajaje glasovnico pokazati svojo izkaznico ali legitimacijo.

Da je volivec oddal glasovnico, je zabeležiti v volivnem imeniku poleg volivčega imena v zato določenem razpredelku, v glasovniku pa je volivce, ki oddajo svojo glasovnico, navesti po imenu.

Kadar se pri oddajanju glasov pokažejo pomisleki, ali je oseba, ki odda glas, res volivni upravičenec sam, ravno tako kadar se zoper volivno pravico kake v volivni imenik vpisane osebe ugovarja, mora volivna komisija takoj preden se nadaljuje volitev, razsoditi, je li dotično osebo pripustiti, da odda svoj glas ali ne.

Pri tem odloči večina glasov brez ozira na število glasujočih; predsednik glasuje samo tedaj, kadar se glasovi enako porazdele, ter v takem slučaju razsodi s svojim glasom, rekurz zoper razsodbo volivne komisije ni dopuščen. Zoper volivno pravico kakšne v volivnih imenikih vpisane osebe pa se sme ugovarjati samo tedaj, dokler še ni oddala svojega glasu in samo v toliko, da se trdi, da je oseba od ugotovitve volivnega imenika izgubila volivno pravico. Ugovarja lahko volivni komisar, vsak član volivne ko-

misije, pa tudi vsak volivec in sicer pismeno ali ustno. V ostalem je volivni imenik neizpodbitna postava za volitev; niti se ne sme — izvzemši zgoraj navedeni izjemni primer — v volivni imenik vpisana oseba zavrniti, da bi ne oddala svojega glasu.

Oddajanje glasov se sklone ob določeni uri. A taki volivci, ki so prišli na volišče, še preden je pretekle določena končna ura, ter so ondi pridujoči, ko se končuje glasovanje, kakor tudi oni, ki čakajo v čakalnici, katero določi komisija, ali neposredno pred voliščem, se ne smejo izključiti od glasovanja.

Kadar nastopijo okolnosti, ki ovirajo začetek, nadaljevanje ali končanje volitve, sme volivna komisija s pritrditvijo volivnega komisarja volitev na prvi prihodnji dan preložiti ali podaljšati. To se mora za volivce razglasiti, tako kakor je v tistem kraju navadno. Kadar se je oddajanje glasov že pričelo, morajo volivna komisija in volivni komisar volivne uradne spise in volivno posodo z glasovnicami, ki so v njej, do nadaljevanja volitve zapečatiti in posebno je skrbeti za to, da se varno shranijo.

Samoumevno pa se je praviloma brez pogojno prizadeti, da se vsa volitev z vsemi svojimi sledečimi stadiji zdržema nadaljuje in še tisti dan dokonča.

Konec volitve.

Ko je volitev končana, kar mora komisijki predsednik naznaniti, se prične takozvani škrutinij, ki je tajen. Volivni prostor se mora zapreti, notri ostanejo le volivni komisar, člani volivne komisije, zapisnikar in oni zaupniki, katerim je dovolilo okrajno glavarstvo prisostvovati vsemu volivnemu dejanju.

Predno se prične šteti glasovi, mora predsednik glasovnice v volivni posodi premešati, nato jih vzeti iz posode in prešteti.

Pri štetju glasov, ki se na to prične, razgane en član volivne komisije vsako glasovnico posebej, jo najprej pregleda, potem pa izroči predsedniku, ki jo glasno prebere, nato pa poda drugim komisijkim članom, da jo pregledajo.

Pri tem pa pišeta dva člana volivne komisije o osebah, ki so prejele glasove, vsak po en glasovni list ali glasovni vpisnik. Oba glasovna lista se morata ujemati med seboj, in podpisati ju morajo vsi udje volivne komisije.

Ima-li glasovnica več nego eno ime, tedaj se je ozirati le na prvo ime.

Glasovi, ki so pripadli osebi, ki je po § 8. izključena, da ne sme biti izvoljena; glasovi, ki se oddajo pod kakimi pogoji ali ki so jim pristavljena naročila za izvoljenca; naposled glasovi, iz katerih ni razločno povzeti, kateri osebi veljajo, niso veljavni in se ne prištevajo oddanim glasovom.

O veljavnosti ali neveljavnosti oddanih glasov razsodi volivna komisija takoj in ne, da bil zoper to dopuščen rekurz.

Kako se pri tem glasuje, o tem veljajo ista določila, ki so že zgoraj navedena lede razsodb o identiteti (pravih osebah) in volilni pravici.

Po končani volitvi podpišejo vsi člani volivne komisije, volilni komisar in zapisnikar sklenjeni zapisnik ter oba glasovnika kakor tudi oba glasovna lista ali vpisnika; kadar jih ne podpišejo vsi člani volivne komisije, je vzrok povedati v volilnem zapisniku.

Vsi volilni uradni spisi se z volilnim imenikom vred denejo v zavitek; pri tem je glasovnice po možnosti nabrati na nit, na vsak način pa jih je ločiti od neveljavnih glasovnic.

Zavitek mora volilna komisija dobro zapečatiti, na ovitku se mora napisati vsebina in zavitek izročiti volilnemu komisarju.

Naznanilo o izidu volitve.

Nato se volilni prostor zopet odpre in predsednik volivne komisije naznani izid volitve.

Volilni komisar odpošlje vse volilne spise volilnemu komisarju, ki je določen za glavno volilno komisijo.

Glavna volivna komisija

Rezultat izidov vseh posameznih volitev kakega volivnega okraja določi glavna volilna komisija, ki se zbere na kraju, katerega določi deželna politična oblast. Ta glavna volilna komisija sestoji iz 7 članov, 3 od teh izbere občinski zastop občine, kjer ima sedež ta komisija 3 pa volilni komisar izmed volilcev tega

volivnega kraja, sedmi član se pa voli, kakor pri drugih volilnih komisijah. Predsednik se voli z relativno večino.

Pri določevanju izida posameznih volitev nima razven komisije ter volivnega komisarja nihče dostopa na volišče.

Predsednik glavne volivne komisije razglasi izid volitev, ko se volilni prostor zopet odpre.

Glavni komisiji ni dovoljeno preiskovati postopanje posameznih volilnih komisij, temveč le sestaviti posledke posameznih volitev in o tem sestaviti zapisnik.

Kdo je izvoljen?

Za poslanca je voljen tisti kandidat, ki je dobil več nego polovico vseh oddanih glasov. Če se ni dosegla taka absolutna večina, treba je ožje volitve.

Ožja volitev.

Pri ožji volitvi so veljavni le oni glasovi, ki se oddajo za enega izmed kandidatov, ki sta prišla v ožjo volitev, ker sta dobila relativno največje število glasov. Sme pa voliti vsak volilni upravičenec pri ožji volitvi, čeprav ni volil pri splošni volitvi.

Veljavnost izvolitve.

Voljen je oni, ki prejme več glasov, če pa prejmeta oba kandidata enako število glasov, odločuje žreb, ki ga potegne predsednik volivne komisije, kdo je voljen.

Deželni predsednik ali cesarski namestnik izgotovi volilno potrdilo, ki voljencu da pravico, da pride v poslansko zbornico državnega zbora.

Če načelnik deželne vlade neče izdati volilnega potrdila, češ, da voljenec nima pasivne volilne pravice, se sme nova volitev razpisati le tedaj, če je poslanska zbornica volitev spoznala za neveljavno.

Volilne spise pošlje deželna vlada ministru notranjih zadev, ki jih izroči predsedstvu poslanske zbornice.

Zgodi se lahko, da je kak kandidat voljen v dveh ali več volilnih okrajih. V takem slučaju določa postava, da se mora poslanec najkasneje v osmih dneh potem, ko se je sestavila novovoljena zbornica, izjaviti, kateri mandat hoče sprejeti. Če tega ne stori, odločuje žreb, ki ga potegne predsednik poslanske zbornice v javni seji, za kateri volilni okraj se določi dotični poslanec.

Če je potreba tekom 90 dni po splošnih volitvah kake nadomestne volitve, bodisi, da se voljeni poslanec odpove mandatu, ali umre ali se njegov mandat spozna za neveljavnega, tedaj se porabijo stari volilni imeniki tudi za to volitev.

Poslanska zbornica presoja veljavnost posameznih volitev in mora svojo sodbo skleniti vsaj tekom enega leta po volitvi. Dokler ni spoznala zbornica volitve kakega poslanca, ki je dobil volilno potrdilo, za neveljavno, ima voljenec prostor in glas v zbornici.

Cerkljanske novice.

Pravila slov. kat. izobraževalnega društva so od ek. namestništva že potrjena. Občni zbor bo de še tekom tega meseca.

Pravimpozanten je bil naš volilni shod dne 14. t. m. na katerem se je predstavil kandidat č. g. Dr. Gregorčič. Udeležencev je bilo do 350 samih volilcev, tako da je bila prostorna dvorana „Gospodarskega doma“ popolnoma polna. Od liberalcev se je tega shoda iz Cerkna udeležil samo 1 volivec. Cerkljanskega dopisnika „Soče“ je menda krč prijel na možganih. O tem shodu piše, da je bilo polovica njih pristašev navzočih, na drugem mestu pa sam prizna, da niso imeli čast biti navzoči, da bi bili videli Dr. Gregorčiča. Da ima laž kratke noge, se bo de pokazalo dne 14. maja.

Zaupnik liberalne stranke Cene, se v potu svojega obraza trudi, da bi pridobil kaj volilcev za advokata Dr. Grantarja. Pa mož nema sreče; advokatske mavhe se naš kmet boji, Cene pa še danes ni prišel do tistega prepričanja, da so advokati dragi... Sklep naših volilcev je: mi hočemo poslanca, katerega smo že videli pri delu, kije za nas že kaj delal in tudi dosegel in tak poslanec je bil in bo naš Dr. Gregorčič!

Svobodna šola.

(Govoril g. kaplan Sok na Bukovem.)

Svobodna šola je naredila velik korak naprej v sovraštvu do katoliške cerkve. V raznih pokrajinah Avstrije je postala več ali manj neodvisna politična stranka, ki si stavi nalogo, iztrebiti iz šole verski duh. Ta politična stranka pravi, da se le bojuje proti klerikalstvu. Kaj pa razumejo pod klerikalstvom, je preveč jasno ter ne pomaga stvari prikriti. Dejanja so pokazala, da je bil boj takozvanemu klerikalstvu vedno boj katoliški cerkvi. V naši Avstriji je katoliška cerkev med postavnimi verskimi družbami. Ker pa en paragraf v naših postavah propoveduje, v njenih uredbah in bogoslužnih vajah zasramovati jo in ker bi državno pravdnštvo takim napadom ne smelo prezreti, zato so iznašli mesto besede cerkev ali katoliška vera besedo klerikalizem. Ker ta beseda nima zavetja pri državnem pravdnštvu, zato se sme po njej udariti brez strahu. Svobodna šola je združena z gibanjem proč od Rima. V njenem programu je navedeno, da se naj ljudstvu v tej šoli poda to, kar mu državne šole kratijo, razumeti namreč praktično življenje, dolžnosti kot človek in državljan. V njenem uvodnem članku stoji zapisano: „Ko je klerikalna stranka na Niže- in Višeavstrijskem poskusila šolstvo si popolnoma v svoje roke pridobiti, je ustanovitev društva „svobodna šola“ bila zelo potrebna. Torej kolikor več moči se razvija za božje kraljestvo, toliko bolj se podvojijo napadi nasprotnikov.“ Tu velja glas: Avstrija zbudi se! Stariši odvrnite roparje. Še je čas! Nasprotniki so 19. decembra 1904 izvolili pripravljalni odbor z ukazom, naj se celo ljudstvo pozove. V judovskem časniku „Neue Freie Presse“ je profesor dunajske univerze Hartman imenoval klerikalizem — mislil je seveda katoliško cerkev — sovražnika vsakega napredka. Poprej navedeni oklic svobodne šole je podpisalo veliko profesorjev — judov: 42 iz Gradca, 26 iz Dunaja, 6 iz Prage. V tem oklicu so se obrnili do vseh, brez razlike, ki niso klerikalci, brez razlike strankarstva, naj stopijo v boj proti klerikalstvu na šolskem polju, v resnici, da bi popolnoma razkristjanili šolo in vpeljali brezversko šolo naših šolskih otrok. Škof v Lincu je zapisal v pastirskem listu „Zveza „svobodna šola“ hoče v svojih slednjih namenih popolno ločitev cerkve od šole“.

Sovraštvu do katoliške cerkve vzdržuje nasprotnike. Ti so neklerikalci vsakere stranke. Celotno ljudje so jim šli na roko, 18000 stomislisličih učiteljev obsega nemško-avstrijska učiteljska zveza. Koliko jih je pa še pri drugih avstrijskih narodih. To društvo „svobodna šola“ si je stavilo cilj, celo Avstrijo preperečiti s svobodnimi šolskimi občinami. Društvo je štelo že v novembru 1905 15 občin. Na vsakem kraju, kjer je vsaj 15 somišljenikov, naj se postavi ena občina. Posebno jim greddo na roko mokraški delavci, katerim so njihovi voditelji judje izbili iz glave vsako samostojno mišljenje in delovanje, ki vedno ploskajo z rokami, kedar se udari po obsovraženem klerikalizmu.

Program teh šol je ta: moderna svobodna šola prosta od vsake verske misli mora otroke vzgajati v pravne, proste in samostojne ljudi. Otroci morajo prosti vseh političnih in verskih struj; razvijati svoje pravne zmožnosti, da bodo možje brez predsodkov. Kaj da mislijo ti možje, ki se skrivajo za tem društvom „svobodna šola“ pod besedo „politične“ verske struje, od katerih se mora šola oprostiti, in kaj so „ljudje brez predsodkov“ je jasno. Imeniten Anglež je rekel te pomenljive besede: „Kdor hoče človeštvo vzgojiti, pa mu noče dati vere, je norec, naredi iz človeka najnevarnejšo stvar, ki je na božji zemlji.“ To pa hoče „svobodna šola“ — Boga ven, hudiča notri. Kakor vsi drugi nasprotniki, tako skušajo zastopniki „svobodne šole“ slepariti s tem: Vero, pravijo, zlasti vero Kristusovo imamo v časti, samo nočemo, da zavladava duhovščina na državnem polju, zlasti na šolskem. A to je le pesek v oči, izvit se hočejo in prikriti svoje sovraštvo do cerkve. V svojem oklicu so zapisali, da je šolska postava iz leta 1868 in 1869, ki je vedno varovala pravice države nasproti vplivu cerkvene vlade na šolo, od začetka sam zadela na odpor klerikalne stranke. Pravijo: klerikalci so pridobili posebno to: da so na vseh javnih šolah

vpeljane katoliške šolske molitve, da na Niže- in Više Avstrijskem, ako kateri otrok izostane od verske vaje, smatrajo kot šolsko zamudo. Dalje zahtevajo klerikalci udeležbo ob procesijah na Sv. Rešnje Telo in na križev teden. „Svobodna šola“ je tedaj odprla boj verskim vajam, a ne le tem, toliko bolj šolskim molitvam. V mestu Lincu naj bi začel boj, ker tam je sestavljena ena občina „svobodne šole“. Nekli protestantski pastor, ki je stanoval prav blizu protestantske šole, je poslal svojo hčerko v četrt ure oddaljeno javno šolo, da bi odpravil „oče naš“ in „češčeno marijo“. Ker je bilo na neki osemrazredni šoli samo pet protestantskih otrok, je vložil neki drugi pastor prošnjo, da bi se na tisti šoli odpravila katoliška molitev, in vpeljala medverska. Zaradi pet otrok naj bi se uzelo ravno tolikokrat sto katoliškim otrokom katoliška molitev, molite sploh, pobožne vaje in veronauk, tega sovražnika, ki je zanesel duhovne vaje v šolo. Že 1867 je neko učiteljsko zborovanje to predlagalo. Od takrat vedno poudarjajo to učiteljski sestanki in zborovanja. Paragraf 139 državljankega zakonika pravi dobesedno: „Stariši imajo sploh obveznost, svoje zakonske otroke vzgojiti, to je za njihovo življenje in zdravje skrbeti, jim priskrbeti dostojen poduk, razviti jim telesne in duševne moči in s poukom v veri in z koristnimi znanostmi dati podlago njihovi prihodni sreči. Stariši so dolžni svoje otroke v svoji veri vzgojiti, ker ima vsak otrok pravico do dobrot vere. Država, cerkev in človeška družba imajo korist od tega, da se otrok versko vzgoji. Postava tedaj prepoveduje, otroka pustiti brez vere. Paragraf 178. iste postave pravi, da se oče sodnjisko kaznuje, če se ne drži tega. K pouku v veri spada tudi bogoslužje. Vera namreč ni samo teoretično znanje, ni samo notranje čutenje, pred vsem praktično vedenje (obnašanje). Če človek misli, čuti in živi kot katoličan, potem je katoličan vrliga mišljenja, ali kakor pravijo: klerikalca. Katoličane vrliga mišljenja bi tedaj morale matere vzgajati svoje otroke, kar se ob sebi razume. Tudi državni ljudski šolski zakon zahteva versko pravno odgojo otrok. Otroka verski odgojiti se more pa le v okviru določene konfesije ali veroizpovedi. Tega mnenja je bil tudi minister Hasner, oče sedanje šolske postave, ki je v imenu vlade pri debati te šolske postave 31. maja 1868 rekel: „Učitelja se ne more smatrati zmožnega, če je njegova vera drugačna od postavno nameščenege veroučitelja. Naučni minister baron Konrad je rekel v poslanski zbornici 21. aprila 1880: „Nravno-verska vzgoja je glavna temeljna postava v naši šolski postavi. Imenujem jo raje versko-nravno, ker mislim, da pride v srca otrok le na verski poti poštenost“. Prijatelji svobodne šole pa prečrtajo versko in vzamejo samo drugo polovico, pravno, katero po svoje razlagajo. Država zahteva v korist državi pravno-versko vzgojo otrok. § 1 državljanke ljudske šolske postave se glasi: „Šola ima nalogo, otroke pravno-versko vzgojiti“. § 3: Šolski predmeti ljudskih šol so veronauk. Po avstrijske državnoljudske šolski postavi ne morejo obstojati šole brez obveznega veronauka. Bodisi stari (§ 50) ali novi šolski red (§ 5) državnega ljudskega zakona zahtevajo, da se morajo naredbe cerkvenih oblastij glede veronauka in duhovnih vaj naznaniti voditelju šole. Duhovske vaje spadajo tedaj v šolo in šolsko vodstvo mora z isto obveznostjo čuvati jih kakor vse druge šolske predpise. Svobodna šola pa hujska proti vsemu temu.

Ona sicer trdi svoje namene, češ saj se ne borimo proti veri, ali verskemu prepričanju, temveč proti nadvladju duhovščine v šoli; a nihče naj se ne da premotiti. Naj povedo ven: Naš namen je, da zgine vera iz šole!

Oglejmo si bolj natanko, kaj zahteva svobodna šola. Svobodna šola poročeje, je braniteljica obstoječih šolskih pravic, katera zatoži vsako nadvladje duhovščine pred sodbo javnosti. To bodo lepe stvari. Kot tako nadvladje zaznamujejo odlok nekega okrajnega šolskega sveta, čegar besedilo je jezuitsko in duh rimski — zato ker se v tem odloku dovoljuje, da smejo iti otroci poslušat postno pridigo za otroke, ako gre z njimi kak učitelj, ki se prostovoljno ponudi za to. Da se pa otroci po nekod brez spremstva pustijo h gledališnim pred-

stavam, — to jih ni nikakor zbadlo. „Svobodna šola“ ne trpi duhovnih vaj na srednjih šolah in učiteljskih, ker so klerikalne, ne da bi bil župnik v krajnem šolskem svetu dotičnega okraja. V šolskih knjigah se ne sme Boga omeniti, ako bi bil omenjen, potem je knjiga že verska, klerikalna. Ker je v neki naravoslovni knjigi bilo tole natisnjeno: „Ker se je zemlja po volji Stvarnikovi premaknila, se je zasuknila po zakonu težnosti proti solncu in se suče okoli njega in naredi pot, katera se sama v sebe vrača“, so se pritoževali; „Ni res, kar je v postavi, da je naša šola medverska, farji lažeje celo brezverska — ne, naše šole so strogo verske, strogo katoliške.“ Ali je po njihovem mnenju medversko in brezversko eno in isto? Celo sv. krsta in njegove veljave se ne sme omeniti, da bi judje ne bili razžaljeni, čeravno je 1/10 katoliških otrok v šoli! Može, kateri majo zasluge za domovino, se ne smejo imenovati, ker so katoliški svetniki. Pedagog učitelj Zillig v Würzburgu, katerega liberalci spoštujejo, je rekel: „Vzgoje si ni mogoče ni iniliti brez zakladov materinega jezika in njene vere!“

Kje pa je tisto nadvladje duhovščine, s katerim toliko ropotajo. Pridige, velikonočne duhovne vaje, da je župnik ud krajnega šolskega sveta, da se v kaki knjigi Bog imenuje Stvarnik, da se upošteva veljavo sv. krsta. Ali naj bo samo to zapisano, kar žali kristjana, kar pa judom in gospodom „svobodne šole“ ne ugaja, da naj se črta, da se ne sme omenjati večni namen človekov? Da se omenja večni namen človekov, da morajo mladi učitelji, ki so prisegli, po vseh močeh gojiti in širiti smisel za vero, pravost in postavnini red, obljubiti, da se ne vpišejo v nobeno društvo, katero je domovini ali veri sovražno, to je tisto nadvladje duhovščine, tista priboritev klerikalizma?

„Na delo“ je zadnja beseda v oklicu za „svobodno šolo“. Temu nasproti kličemo mi: Na delo v smislu krščanstva! Svobodno šolo so tudi naši liberalci zapisali na svoj prapor, tudi oni izpodkopljujejo veljavo cerkvi. V januarju so se na zaupnem shodu v Gorici izrekli za svobodno šolo, z drugim se niso še hoteli pokazati na dan! —

V maju bodo volitve v državni zbor in tedaj se bo pokazalo, kdo je za in kdo je proti. Če zmaga povedo liberalci, bodo tudi pri nas uvedli svobodno šolo, razporoko in začeli preganjati cerkev. Dajmo svoje glasove za poslance, kateri bodo zastopali krščansko šolo, branili svetost zakramenta sv. zakona. Lani ste se večinoma, kar Vas je tukaj, podpisali proti razporoki, in če bi veljalo letos proti svobodni šoli, brezverski šoli, v kateri se ne sme katoliško moliti, ne pozdravljati s: „Hvaljen bodi Jezus Kristus“, s tem lepim krščanskim pozdravom, bi se gotovo ravno tako vsi podpisali proti njej!

Že iz sedanjih šol, ki vendar še dajejo verstvu nekaj malo duška, izhaja rod brez vere! Janski profesor dr. Rein piše: „Izobraženi in neizobraženi zapuščajo versko zastavo, odtujenje narašča bolj in bolj ter prevzema cele množice ne morda toliko v katoliški, kakor v evangeljski cerkvi. Resnica je, da milijoni nočejo vsč živeti v okrilju cerkve, da so namreč s sovraštvom do nje napolnjeni. A katero večje zlo more zdeti kak narod, kakor če izgubi vero?“ Vprašam Vas samo to: Ali ne bi bilo krivično, da bi moralo katoliško ljudstvo plačevati težke davke za šole, ki bi se po njih rod kvaril in vzgajal za brezverstvo? Ali ni v interesu (korist) družine in končno države same, da zavladava zopet med narodi strah božji, ki je začetek modrosti in pravičnosti in najtrdnjša bran zoper nepokorščino in splošno revolucijo?

Kdor je katoliški, mora moje izvajanje odobriti in podpisati. Kdor ga pa ne bi odobril, — tega mi ne moremo siliti, da misli z nami katoliki, a to pravico imamo, da mu v imenu vseh naših avstrijskih škofov, v imenu vseh škofov celega sveta, v imenu svetega Očeta papeža, torej v imenu cele katoliške cerkve kličemo: „Ti nisi več katolik! Ko bi veroval v Krista Boga — bi ti bila sveta zapoved Krista Boga: „Pustite male k meni! Kristus vzgojitelj narodov, začetek in konec krščanske vzgoje — naj torej živi!“

Liberalni lažniki.

(Iz Bukovega.)

Ko se je končal shod naše krščansko-socijalne stranke in so se ljudje usuli iz prostorov shoda, tedaj so planili liberalni učitelji na te ljudi, kakor n. pr. vrabci na njivo pšenice in začeli obirati kmete, da je bilo joj. Klicano je bilo, da se liberalni shod prične ob 2. pop., toda pričel se je prej, da bi jim ljudje ne ušli domov. Kljub vsej strašni agitaciji liberalnih učiteljev se jih spravili skupaj kakih osemdeset, a mej temi je bila dobra polovica naših. Pa mi bo očital kdo, čež - lažem. Toda prosim vas. Srednja gostilniška soba s tremi mizami, veliko pečjo in omaro nabasana z ljudmi kar ni zagradila vsa ta oprava. Koliko števila bi jih bilo? Kakih petnajst jih je bilo v veži... Z lahko vestjo trdim, da jih je bilo na našem shodu polovico več in še več... Naj si potem že upije „Soča“ tako ali tako, naj me pride Gabršček osebno obdelavat, uredništvo mu pove moj naslov. In na tem shodu je začel govoriti dr. Puc z vso izkušnostjo pravega liberalnega mladeniča. Bil sem navzoč pri njegovem govoru od prve pa do zadnje besede in večkrat je ta človek kaj tacega zinil, da sem se moral z gujusom nanj zasmejati. Menim, da mi ne bo zameril g. dr. Puc, če mu tukaj nekaj povem, kakor tudi ne g. Brelih iz Cerknega in tista petorica ali šestorica liberalnih učiteljev. Prvo, kar je dr. Puc na tem shodu govoril, je bilo sramotenje dr. Gregorčiča Navajal je ta mož neke številke in neke grožnje ter graje, da s tem lahko vidi vsak Slovenec, vsak zavedni kmet, da je Gregorčič res nekaj naredil za deželo in za kmete in zato ta mož najbolj jezi nasprotnike, da ga hočejo uničiti. Da je dr. Gregorčič res delal za deželo spričuje nam najbolj liberalni dr. Treo, ki je klobasal na Krasu češ: Gregorčič za Kras ni naredil nič, on je skrbel le za hribe. Ko pa ta Treo pridrvi k nam pa pravi ravno nasprotno. Slišal sem pa nekega izmed glavnih liberalcev v Cerknem, ko je rekel z možko besedo: „Gabršček in njegova stranka nista dala v Cerkno niti groša, Gregorčič pa že — tisočake“. Tisti liberalca pa mi je zažugal, da se ne sme nikomur povedati, da je to on priznal. Zaletavajo se razni škrici v Gregorčiča češ: „Če res kaj dela, naj pa pokaže, kaj je napravil“, „to je naj se pobaha, kakor znajo liberalci, a tu je zopet priskočil neki „odlični“ liberalca iz Kobariškega okraja z tajnimi besedami: „Kar smo Slovenci na Primorskem dosegli, dosegli smo po Gregorčiču“. In tak človek kakoršen je Puc se upa napadati velevednega moža, in mu očitati stvari, o katerih on niti sanjal ni. Ne bom našteval danes, posamezne laži Pucove na Gregorčiča, le eno mu hočem povedati. Dejal je namreč da je Gregorčič sokriv da niso dobili Koroški Slovenci n b e n e g a poslanca. Tukaj sti kar dve laži skupaj, najbolj pa sem se čudil ko je rekel, da ni dobila Koroška n o b e n e g a poslanca, in šele koje to večkrat ponovil sem bil uverjen da je res prišlo to iz ust Gabrščekovega odposlanca. O liberalni nevedneži in sleparji ljudstva! — Dalje je g. Puc povdarjal da narodno-napredna stranka ni brezverska, ampak katoliška. Toda prosim g. Puc! Kar so goriški liberalci (hinavci), to so kranjski liberalci, (očitni brezbožniki), kar so kranjski liberalci, to so francozki liberalci, ki zapirajo katoliške šole, cerkve in mečejo duhovnike po noči na cesto. Pri nas kaj tacega seveda ne morejo, ker še nimajo moči, zato pa hodijo med ljudstvom s hinavskim obrazom „katoliških liberalcev“, (lepa karikatura), da slepijo nezavedneže, da bi dobili večino. Le naj reče Puc še desetkrat, da je liberalna stranka katoliška, in rekel bom tudi jaz še desetkrat, kar so goriški liberalci, to kranjski in francozki, namreč vse skupaj je brezversko Za vas g. dr. Puc za danes dovolj. — Drugemu govorniku g. Brelihu visokošolcu iz Cerkna bi pa povedal, da naj natančneje poslušaj pridigo g. dekana dr. Knavs, da ne bo še kedaj citiral tako neumno ali pa zlobno besed iz pridige dr. Knavs na liberalnih shodih. Mogoče se v tem še morebiti kedaj srečava. Gospodom učiteljem (seveda liberalnim) pa povem to-le: Le malo se smukajte okoli ljudstva s svojim nosom, zakaj ravno vi najbolj razodevate brezbožje, sejete med ljudstvom prepire, v šoli pa dremijete. Ljudstvo vas bo klicalo na račun.

Loterijske številke.

20. Aprila.

Dunaj 34 40 52 33 45
 Gradec 69 74 2 3 58

Anton Kuštrin,

trgovec v Gorici
 Gosposka ulica št. 25

priporoča čistiti duhovščini in slavnemu občinstvu v mestu in na deželi svojo trgovino jedilnega blaga n. pr. kavo Santos, Sandomingo, Java, Ceylon, Portoriko itd. Olje: Lucca, St. Angelo, Korfu, istrsko in dalmatinsko. Petrolej v zaboju. Sladkor razne vrste. Moko št. 0, 1, 2, 3, 4, 5. Več vrst riža. Miljsveče prve in druge vrste, namreč ob 1/2 kila in od enega funta. Testenine iz tvornice Žnidaršič & Valenčič. Zveplenke družbe sv. Cirila in Metoda. Moka iz Majdičevega mlina iz Kranja in iz Jochmann-ovega v Ajdovščini. Vse blago prve vrste.

Lekarna

Cristofolletti v Gorici

Prave in edine žel. kapljice s znamko sv. Antona Padovanskega.

Zdravilna moč teh kapljic je neprekosljiva. — Te kapljice uredijo redno prebavljanje, če se jih dvakrat na dan po jedno žličico popije. — Okrepé želodec, storé, da agine v kratkem času omotica in šivotna lenost (mrtvost). Te kapljice tudi storé, da človek raje je.

Cena steklenici 60 vin.

MED

jako dober za pecivo ali zdravilo kg K 1'20
 zpihani pomladanski kg K 1'60
 čebelni pitanec kg K 1'20

Na debelo

v originalnih posodah se cena izdatno zniža.

J. Kopač,
 svečar v Gorici.

And. Fajt,
 pek. izvedence Gorica
 tekallšoe Fr. Josipa št. 2 (lastna hiša).

Izvršuje naročila vsakovrstnega peciva, tudi najfinjšega, k' bor za nove maše in godove, kolače za birmance in poroke itd. Vsa naročila izvršuje točno in natančno po želji naročnikov. Ima in prodaja različne moke, fina peciva, fina vina in likerje po zmerni ceni. Za Veliko noč posebno goriško pinco in pitice itd.

Zahvala.

O priliki smrti našega preljubljenega in nepozabnega očeta

Ivana Gerželj,

nadučitelja v p.,

nam se je izkazalo toliko iskrenega sožalja, da nam ni mogoče se zahvaliti vsakemu posebej. V prvi vrsti zahvaljujemo vse sorodnike, nadalje preč. duhovščino, posebno preč. g. župnika Josipa Fabijana od Sv. Lucije za ginljivi nagrobni govor in da se ni zbal dolge poti; gg. učiteljstvu, starešinstvu občine Vrtovin in gg. pevce za lepo petje, ter ostale občane za spremstvo na zadnji poti!

Srčna hvala!

V Vrtovinu, dne 20. aprila 1907.

ŽALUJOČI OTROCI.

Delavnica cerkvenih posod in cerkvenega orodja

Fr. Leban

Gorica,
 Magistratna ulica št. 8.

Priporoča preč. duhovščini svojo delavnico cerkvenega orodja in cerkvenih posod, svečnikov td., vsakovrstnih kovin v vsakem slogu po najnižjih cenah. Popravlja in pravi stare reči.

Blago se razpošilja franco.

Odlikovana pekarija in sladničarna

K. Draščik

v Gorici na Kornu

(v lastni hiši)

izvršuje naročila vsakovrstnega peciva, torte, kolače za birmance in poroke, pinco itd. Prodaja različna fina vina in likerjev na drobno ali v orig. buteljkah. Priporoča se sl. občinstvu. Cene jako nizke.

Prosiva zahtevati listke!

Največja trgovina z železjem

KONJEDIC & ZAJEC

Gorica v hiši Monta.

Priporoča stavbeni Cement, stavbne nositelje (traverze), cevi za stranišča z vso upeljavo, strešna okna, vsakovrstne okove, obrtniško orodje, železo cinkasto, železno pocinkano medeno ploščevino za napravo vodnjakov, vodovodov, svinčene in železne cevi, pumpe za kmetijstvo, sadjerejo in vinorejo, ter vsakovrstna orodja.

Cene nizke, solidna postrežba!

Eno krono nagrade izplačava vsakemu, kdor dokaže s potrdili najine nove ameriške blagajne, da je kupil pri naju za 100 kron blaga.

Prosiva zahtevati listke!

Centralna posojilnica

registrovana zadruga v Gorici, ulica Vetturini št. 9.

Posojuje svojim članom od 1. novembra 1905

na mesečna odplačila v petih letih

in sicer v obrokih, ki znašajo z obrestmi vred, za vsakih 100 K glavnice 2 K na mesec.

Posojuje svojim članom od 1. januarja 1907

na menice po 6%, na vknjižbo po 5 1/2%

Obrestna mera za hranilne vloge je nespremenjena.

Najboljše stiskalnice za vino

in OLJKE so naše stiskalnice „HERKUL“ najnovjšega in najboljšega sestava z dvojnimi in nepotrganim pritiskalom; zajameno najboljšo delovanje, ki prekaša vse druge stiskalnice; hidravlična stiskalnica, najboljšo avtomatno patentno „SYPHONIA“ ki delujejo samo vane škropilnice od sebo, ne da bi jih bilo treba goniti. Plugji, mlinci za grozdje, sadje in oljke. Robkalnice za grezdje. Vinogradski plugji. Sušilnice za sadje in drugo vegetabilno. Živjensko in mineralno pridelko. Stiskalnice za seno, slamo itd. na roko. Mlatilnice za žito. Čistilnice, roštalnice. Slamo-rezalnice, rošni mlinci za žito v razni velikosti in vsi drugi stroji za poljedelstvo. Izdelajo in prodaja z jamstvom kot poslušnost najnoveje, izborne izkušene, kot najboljše pripravljane in odlikovane sestavi

Ph. Mayfart & Co

tovarna za poljedelstvo in vinske stroje na DUNAJU, II. Taborstrasse št. 71.

Automat. škropilnica.

Odlikovani v vseh državah sveta z nad 500 zlatimi in srebrnimi kolajnami. Cenik s podobami in mnogoštevilna pohvalna pisma. — Razprodajalci in zastopniki se iščejo povsod, kjer se mislo zastopati.

Odvetniško pisarno

je otvoril dne 8. t. m.

odvetnik **dr. Ivan Sket**

V Gorici ulica Tre Rê 19., I. n.